

KIRJALLISUUDEN VOIMAANNUTTAVASTA VAIKUTUKSESTA
VARHAISKASVATUSIKÄISTEN LASTEN VANHEMMILLE

Satu-Tuulia Halkosaari
Opinnäytetyö, syksy 2016
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Halkosaari, Satu-Tuulia. Diak Pori, syksy 2016, Kirjallisuuden voimaannuttavasta vaikutuksesta varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmille 60 s., 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli koota tietoa varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien lukutottumuksista arjessa ja elämän kriisitilanteissa. Päätaivitteena tutkimuksessa oli saada tietoa siitä, minkälainen kirjallisuus koettiin voimaannuttavana lapsiperheiden vanhempien eri elämäntilanteissa.

Opinnäytetyö on pääosin kvalitatiivinen, mutta sisältää myös kvantitatiivisen osuuden. Kvalitatiivinen tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluina Tampereen hiippakunnassa. Haastatteluihin osallistui neljä varhaiskasvatusikäisen lapsen vanhempaa. Analysointimenetelmänä haastattelussa käytettiin teemoittelua. Kvantitatiivisen tutkimuksen kohderyhmänä oli pirkanmaalaisen kunnan varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten vanhempia. Kyselytutkimukseen osallistui 25 lapsen vanhempaa. Tutkimus toteutettiin informoituna kyselytutkimuksena ja analysoitiin Likertin asteikkoa käyttäen. Kyselytutkimuksen analysoinnissa käytettiin Excel -taulukkolaskentaohjelmaa.

Tulosten mukaan viihdekirjallisuus oli luetuin kirjallisuuden laji. Kriiseissä tietoa haettiin eniten lastenkasvatukseen sekä pari- ja ihmissuhteisiin.

Tuloksissa ilmeni, että kirjallisuus voimaannutuksen välineenä on aina sidoksissa ihmisen persoonaan, arvomaailmaan ja elämäntilanteeseen. Arvomaailma ja lukutottumukset määrittelevät suurimmaksi osaksi tutkimukseen osallistuneiden kokemuksia kirjallisuudesta voimaannutuksen välineenä.

Opinnäytetyön tulokset antavat näkökulmaa diakoniatyölle ja sosiaalialan työlle suositella eri kirjallisuuden lajeja yksilöllisesti asiakkaille voimaantumisen välineenä. Opinnäytetyöni jatkotutkimusaiheina ovat vertaistuen merkitys ja mahdollisuudet voimaantumiseen kirjallisuuspiireissä ja lapsidiakonian näkökulma lasten- ja nuorten voimaannuttavassa kirjallisuudessa.

Asiasanat: voimaantuminen, kirjallisuuden lajit, terapeutin kirjallisuus, uskonnollinen kirjallisuus, kriisit, diakoniatyö.

ABSTRACT

Halkosaari, Satu-Tuulia. Empowerment through literature. 60 p., 3 appendices. Language: Finnish. Pori, Autumn 2016. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The main objective of this bachelor's thesis was to find out and gain information on literature that the parents have stated to empower and help them through different and challenging life situations. Especially, to examine the reading habits of parents who live in crisis situation and who have children under 6 years old. The focus was on the theory related to literature.

The thesis is mainly based on the qualitative approach but contains a quantitative survey. The data was gathered from theme interviews conducted in the Diocese of Tampere area. There were four parents interviewed who have children under 6 years old. The analysis method used was thematic analysis. The target groups consisted of parents with children aged 0–6 years who live in Pirkanmaa region. There are 25 responses from parents participated in the survey. The survey was analyzed by using Likert scale. When using two different analysis methods the results are more reliable and enable to compare the results.

Based on the results, the most read genre of literature was fiction. In crisis situations information was mainly searched from topics such as parenting, about the relationship with the spouse and about the relationship with other people. The results showed also that the relationship between literature and empowerment is tied up with the individual's personality, values and life situation. Values and reading habits define mostly the experience one has from using literature as empowerment. The results of this thesis give a perspective to social work and diaconal social work to recommend different genres of literature individually to customers as a tool of empowerment.

Keywords: Empowerment, genre of literature, therapeutic, religious literature, crisis, diaconial work.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KIRJALLISUUDEN MERKITYS VOIMAANTUMISESSA	7
2.1 Voimaantuminen	7
2.2 Kirjallisuuden lajit eli genret	9
2.3 Uskonnollinen kirjallisuus	11
2.4 Kirjallisuusterapia	12
2.5 Aiemmat tutkimukset	13
3 KRIISIT JA DIAKONIATYÖ	14
3.1 Kriisit	14
3.2 Kriisissä olevan asiakkaan kohtaaminen diakoniatyössä	16
3.3 Perhe- ja lapsidiakonia	18
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
5.1 Kohderyhmän ja toimintaympäristö	20
5.2 Metodologiset lähtökohdat	20
5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset periaatteet	21
5.4 Kyselytutkimuksen toteutus	23
5.5 Haastatteluiden toteutus	24
5.6 Aineiston analysointi	25
6 TULOKSET	28
6.1 B – Lukutottumuksia haastatteluiden perusteella	29
6.2 A – Voimaannuttava kirjallisuus kyselytutkimuksen perusteella	30
6.2 B – Voimaannuttava kirjallisuus haastattelujen perusteella	31
6.3 A – Väittämiä kirjallisuuden voimaannuttavasta vaikutuksesta kyselytutkimuksen perusteella	33
6.3 B – Väittämiä kirjallisuuden voimaannuttavasta vaikutuksesta haastatteluiden perusteella	34
6.4 A Voimaannuttava kirjallisuus elämän kriisitilanteissa kyselytutkimuksen perusteella	36
6.4 B – Voimaannuttava kirjallisuus elämän kriisitilanteissa haastatteluiden perusteella	37
6.5 A – Lukeminen kriisitilanteissa kyselytutkimuksen perusteella	38
6.5 B – Lukeminen kriisitilanteissa haastatteluiden perusteella	39
7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	42
LÄHTEET	48
LIITTEET	53

1 JOHDANTO

Lukemisella on tutkimusten mukaan monia vaikutuksia ihmisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämiseen ja ylläpitämiseen. Lukemisen avulla saamme tietoa ja virikkeitä, opimme uusia asioita ja syvennämme aikaisempaa tietämystämme. Lukeminen myös viihdyttää, rentouttaa ja edistää sosiaalisten taitojen kehittymistä. (Kirjainstituutti.fi i.a.) Susan Greenfieldin (2014, 254) mukaan lukeminen parantaa lasten keskittymiskykyä ja kehittää loogista ajattelua. Sillä on merkitystä myös empaattisuuden kehittymiseen.

Lukemalla erityyppistä kirjallisuutta olen kokenut saavani voimia arjessa jaksamiseen ja erilaisten elämäntilanteiden kohtaamiseen. Myös ystäväpiirissäni kirjallisuus on tuonut lohtua ja voimia elämään. Voimaannuttavan kirjallisuuden käsitettä en löytänyt, vaikka voimaantuminen tunnetaan käsitteenä muun muassa valokuvauksessa ja musiikissa, miksei sitten kirjallisuudessa? Sosiaali- ja diakoniatyön sektoreilla kohdataan asiakkaita, jotka tarvitsevat tukea, ohjausta ja neuvontaa erilaisissa elämän kriisitilanteissa. Kirjallisuuden tarjoama tuki liitetään usein kirjallisuusterapiaan, johon useilla diakonia- tai sosiaalityön asiakkailla ei ole mahdollisuutta tai valmiuksia osallistua.

Olen toiminut 28 vuotta Tampereen seurakuntayhtymän varhaiskasvatuksessa. Useissa keskusteluissa varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien kanssa on välittynyt tarve löytää kirjallisuutta, joka auttaisi arjessa jaksamiseen ja erilaisista kriiseistä selviytymiseen.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaisissa elämäntilanteissa lapsiperheiden vanhemmat pyrkivät lisäämään henkisiä voimavarojaan kirjallisuutta käyttäen, ja millaisen kirjallisuuden vanhemmat kokevat auttavan heitä haasteellisiksi kokemisissaan elämäntilanteissa. Tutkimuksen tavoitteena on diakoniatyöntekijöiden ja sosiaalialalla työskentelevien on mahdollisuus ymmärtää paremmin kirjallisuuden tuomia mahdollisuuksia asiakkaiden voimaantumisen välineenä. Alan työntekijöiden ammatillisuuteen kuuluu mielestäni tarjota apua asiakkailleen myös kirjallisuuden

kautta. Tutkimuksia voimaannuttavaksi koetusta kirjallisuudesta ei ole tehty aiemmin, minkä vuoksi pidän aihetta tärkeänä.

Voimaannuttavalla kirjallisuudella on mahdollisuus vahvistaa yksilöiden arjen hallintaa ja vaikuttaa terveyttä, elämänlaatua sekä yleistä hyvinvointia lisäävästi. Yksilöllisen näkökulman huomioimista voimaannuttavan kirjallisuuden käytössä pidän tärkeänä haasteellisesta elämäntilanteesta selviytymiseen ja voimavarojen vahvistumiseen, yksilön persoonalliset ominaisuudet huomioivalla tavalla.

Voimaannuttavan kirjallisuuden käytön mahdollisuuksia ja käytännön osaamista pidän osana aikuissosiaalityön ja diakoniatyön ammatillista osaamista.

2 KIRJALLISUUDEN MERKITYS VOIMAANTUMISESSA

2.1 Voimaantuminen

Voimaantumiselle ei ole yhtenäistä määritelmää, koska sille ei ole kyetty laatimaan voimaantumisteoriaa, jossa osoitettaisiin, mitkä ilmiöt ja seikat aiheuttavat voimaantumisen (Siitonen 1999, 91). *Empowerment-as enablement* -ajattelun mukaan voimaantuminen tarkoittaa, että ihminen itse tietää, mikä on hänelle hyväksi (Sears & Marshall 1990, 17). Voimaantumisessa ihminen itse tunnistaa, luo ja kanavoi omia voimavarojaan. Ihmisen on itse löydettävä omat voimavaransa itsensä auttamisessa (Siitonen 1999, 92). *Empowerment* suomeksi käännettynä tarkoittaa voimaantumista, sisäistä voiman tunnetta, voimavaraistumista sekä valtaistumista (Ilja 2009, 105).

Voimaantuminen on ihmisen henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi tai tapahtumasarja. Siihen voivat vaikuttaa toimintaympäristön olosuhteet kuten valinnanvapaus sekä turvallinen ilmapiiri (Siitonen 1999, 93). Voimaantuminen on ihmisen identiteettiä muokkaavaa. Ihminen on tietoinen itsestään ja omista mahdollisuuksistaan. Voimaantumisprosessissa ihminen voi muuttua sisäisesti ja ulkoisesti. Muutokset näkyvät esimerkiksi sanojen, tekojen ja ajatusten tasolla ja niiden kautta (Siitonen 1999, 93).

Voimaantumisen edellytyksenä on ihmisen oma halu, sitoutuminen, päämäärien asettaminen, omiin mahdollisuuksiin luottaminen sekä vastuu omasta kehittämisestä (Siitonen 1999, 117). Siihen liittyy ihmisen eheyden kokemus sekä vahvistava tunnekokemus itsestä ja omasta suhteesta ympäristöön. (Räsänen 2006, 70.)

Voimaantumisessa ihminen kokee sisäistä vahvistumista. Tämän johdosta ihminen tuntee olevansa tasapainoinen itsensä ja ympäristönsä kanssa. Yksilö kokee toiveikkuutta tulevaisuutta kohtaan sekä saa uusia voimavaroja, turvallisuudentunnetta, itsevarmuutta, mielenrauhaa, energisyyttä, terveydentilan kohenemista sekä todellisen potentiaalin toteutumista (Siitonen 1999, 117–118; Schaub 2012, 139–140).

Edistävinä tekijöinä voimaantumisessa voidaan pitää läheisiltä saatavaa tukea, kannustavaa palautetta, arvostamista, kunnioitusta sekä ymmärtämistä (Kokonaho 2008, 12–13). Voimaantumisen syy-seuraussuhteita ei voida määrittää tarkasti, koska jokainen voimaantumisprosessi on yksilön omaa tuotosta. Voimaantumista ei voi tapahtua ulkoisella pakottamisella tai toisen ihmisen päätöksen kautta, sillä voimaa ei voi antaa toiselle (Siitonen 1999, 117–118, 93).

Voimaantumisprosessiin liittyy negatiivisten asioiden ja tunteiden korjaaminen positiivisemmiksi ja neutraalimmiksi (Siitonen 1999, 117–118.). Se voidaan jakaa kuuteen vaiheeseen: 1) konfliktin tunnistaminen ja analysointi, 2) tilanteen perimmäisten syiden tunnistaminen, 3) tulevaisuuden tavoitteiden asettaminen 4) voimavarojen ja kykyjen tunnistaminen, 5) voimavarojen kokoaminen ja yhdistäminen 6) voimaantuminen arvonannon ja rakkauden kautta (Schaub 2012, 141–142.)

Juhani Räsänen (2006, 69.) mukaan voimaantumisen tehtävänä on *ihmisen kehitysprosessien näkökulmasta* pyrkiä totuudellisuuteen, tiedostavaan oppimiseen ja eettisen ja esteettisen kehityksen edistämiseen. *Kehitystasojen näkökulmasta* voimaantumisen tehtävänä on tiedon hankinta ja kehittävä orientaatio tekemiseen. *Perspektiivien näkökulmasta* voimaantumisen tehtävänä on edistää intentionaalisuutta ja mahdollisuuksien havaitsemisen voimallisuutta. *Sosiaalistumisen näkökulman* tehtävänä on edistää myönteisten merkityskokemusten hankintaa ja persoonallista eheytymistä. *Muutoksen näkökulman* tehtävänä on saada ihminen sopeutumaan ympäristöönsä sekä tuloksien aikaansaaminen. *Kokonaispersoonallisuuden* näkökulman tehtävä on lisätä ihmisen kommunikaatio- ja toimintakykyä ja valmiuksia konsensuksen muodostamiseen, samanaikaisesti identiteettiään suojaten. *Yleisen olemassaolon* näkökulman kautta voimaantumisen tarkoituksena on ihmisen affektiivisuudesta johtuvien kärsimysten lieventäminen.

Voimaantumiskäsitettä ja -menetelmää käytetään muun muassa sosiaalityössä, diakoniatyössä, liike-elämän organisaatioissa, koulutusorganisaatioissa, työyhteisöjen kehittämishankkeissa, kansalaisten oikeuksissa ja aktiivisuudessa sekä etnisten vähemmistöjen itsemääräämisoikeuden laajentamista ajavissa liikkeissä. Sen päämääränä on yksilön elinolosuhteiden parantaminen, kasvaminen ja kehittyminen itsenäiseksi sekä auttajasta riippumattomaksi persoonaksi. Sosiaalityössä

voimavarakeskeisyydessä oleellista ovat ihmisen sisäiset ja ihmisten väliset prosessit. Diakoniatyössä voimaantumisprosessi voidaan nähdä myös ihmisen ja Jumalan välisenä dialogina. Lutherin mukaan ”Jumala tekee meistä vahvoja”, eli Jumala käyttää voimaansa voimaannuttaakseen ihmistä. (Heikkilä 2005, 30–31; Schwartz 2012, 16–17).

2.2 Kirjallisuuden lajit eli genret

Kirjallisuudella tarkoitetaan kirjoitettujen tekstien tai teosten kokonaisuutta. Kirjallisuus-sana juontuu latinan kielen sanasta ”*litterae*.” Kirjallisuuden käsitteestä ei ole selkeää määritelmää. Kirjallisuuteen voidaan eräiden määritelmien mukaan lukea myös suullisesti välittyvää tietoa, kuten sananlaskuja ja tarinoita. Kirjallisuus voidaan jakaa sisältönsä puolesta kahteen pääluokkaan, 1) kaunokirjallisuuteen ja 2) tietokirjallisuuteen. Ajatuksena on, että tietokirjallisuuden sisältämä tieto on totuudenmukaista (*fakta*) ja kaunokirjallisuus kuvitteellista (*fiktio*). Kaunokirjallisuuteen liitetään myös taiteellinen näkökulma eli pyrkimys esteettisen mielihyvän tuottamiseen (*esteettinen funktio*). Rajanveto totuudenmukaiseen ja kuvitteelliseen tekstiin ei ole selkeä, koska kaunokirjallisuuden piiriin voidaan lukea myös *ei-fiktiivisiä* tekstityyppejä, kuten esimerkiksi pakinat, esseet ja filosofiset tutkielmat. (Steinby 2013, 15–24.)

Kirjallisuuden eli *sanataiteen* lajit voidaan määrittää ryhmäksi teoksia, jotka on valittu ainakin yhden yhteisen piirteen perusteella. Genreteoria eli lajiteoria on yksi kirjallisuustieteen osa-alue. Kirjallisuuden genreistä on esitetty useita erilaisia teorioita. Haasteita teorianmuodostukselle tuottaa se, että kirjallisuus on itsenäistä, yksilöllistä, mielikuvituksellista ja luovaa, eikä sitä voi helposti asettaa tiettyihin rajoihin. (Hosiaislouma 2003, 271–273.)

Käsitteenä *genre* on peräisin antiikista ja Aristoteleen Runousoppi-teoksesta, joka käsittelee eri taiteenlajeja. Antiikin Kreikassa kaunokirjallisuus kirjoitettiin runomuotoon. Proosamuotoinen kaunokirjallisuus syntyi vasta myöhemmin. Aristoteles jakoi runouden lajit *epiikkaan*, *komediaan* ja *tragediaan*, mainiten myös joitakin

lyriikan lajeja. Aristoteleen tekemä jaottelu eri lajeihin perustui aiheeseen ja tyyllilajiin, joka muodostui esittämisen keinoista ja tavoista. (Shore & Mäntynen 2006, 13.)

Genre -sanan kantasana on latinan sana *genus*, mikä tarkoittaa ryhmää, jolla on yhteisiä ominaisuuksia, lajia tai laatua. Sanan muita merkityksiä ovat lajityyppi, laatu, tyyppi ja tyyli. Perinteisen luokittelun mukaan kirjallisuus jaotellaan kolmeen laajaan lajityyppiin, runouteen (*lyriikka*), kertomakirjallisuuteen (*proosa*) ja näytelmäkirjallisuuteen (*draama*). Kirjallisuus voidaan myös laaja-alaisesti jakaa kahteen päälajiin, kaunokirjallisuuteen ja tietokirjallisuuteen. (Hosiaislouma 2003, 271, 426–427; Pettersson 2006, 151.)

Kirjallisuuden päälaajat luokitellaan lukuisiin alalajeihin, esimerkiksi aiheen, kielen, tyylin, rakenteen tai kohdeyleisön mukaan. Esimerkiksi proosan alalajeihin kuuluvat romaanit, novellit, sadut ja tarinat. Kirjallisuuden alalajeista romaani on suosittu ja se voidaan luokitella esimerkiksi käsittelytavan, aiheen tai rakenteen mukaan. Romaaneihin kuuluvat esimerkiksi tieteiskirjat (scifi), jännityskirjat, historialliset romaanit, sota- ja viihdekirjat, nuorten- ja harrastekirjat. (Hosiaislouma 2003, 271; Otavan opisto. Kirjallisuuden eri genrejä. i.a.)

Klaus Brax (2008, 117–120.) kuvaa Alastair Fowlerin (1982) teoriaa kirjallisuuden lajeista. Fowler eriyttää kirjallisuuden 1) *Historiallisen lajin*, johon sisältyvät esimerkiksi teoksen koko ja rakenne, esittämisen muoto, henkilöhahmojen ominaisuudet, arvot, aihepiirit ja lukijan tehtävät. 2) *Alalajin*, joka lisää vähintään yhden sisällöllisen piirteen lajivalikoimaan. 3) *Tyyllilajin* eli moodin, johon kuuluu vain historiallisen lajin sisällöllisiä piirteitä, ilman ulkoisia tunnusmerkkejä ja 4) *rakennetyypin*, joka tarkoittaa teoksen teknisen muodon piirteitä. Näin ollen laji on yleiskäsite, joka sisältää edellä mainitut luokat.

Bo Petterssonin (2006, 154) mukaan kirjallisuuden lajin synty ja muuntuminen voi juontua ulkoisista tekijöistä, lajin sisäisistä tekijöistä tai niiden yhdistelmästä. Lajitutkimuksen kannalta tärkeää on, miten tutkija näkee lajien synnyn ja muuntumisen. Liisa Steinbyn (2011, 369) mukaan käsitys siitä, että yksittäinen teos käsitetään ja sijoitetaan jälkeenpäin määritettävään kirjallisuuden luokkaan, on jäämässä nykyisin taka-alalle.

2.3 Uskonnollinen kirjallisuus

Uskonnollisen kirjallisuuden parantava vaikutus on tunnettu yli 3000 vuotta sitten, jolloin ajateltiin, että kirjat ovat psyykeen apteekki tai sielun lääke. Hengellinen kirjallisuus on matka ihmisen sisimpään. Hengellisen kirjallisuuden kautta ihminen kykenee havainnoimaan ja luomaan uutta, saa emotionaalista mielihyvää, tervehtyy henkisesti, virkistyy, saa iloa, löytää itsestään ja Jumalasuhteesta uusia näkökulmia, saa lohtua sekä kohentaa itsetuntoa (Sippola 1985, 57–67).

Eljas Kuurne ja Aino Leppänen ovat koonneet teoksen *Uskonnollista kirjallisuutta vuonna 1993–1997*. Kirjassa uskonnollinen kirjallisuus on jaoteltu seuraavasti: kaunokirjallisuus, Raamattukirjallisuus, kristillinen oppi ja elämä, spiritualiteetti, avioliitto ja perhe, kriisit ja sielunhoito, evankeliointi ja lähetys, uskonto ja kirkko ennen ja nyt, kristillinen taide sekä henkilöhistoriat. Tieteellistä erityiskirjallisuutta he eivät ole luokitelleet uskonnollisen kirjallisuuden piiriin (Kuurne & Leppänen 1998, 6–8).

Kuurneen ja Leppäsen mukaan *kaunokirjallisuuteen* sisältyvät runot, romaanit ja novellit sekä lahjakirjat. *Raamatun kirjallisuuteen* sisältyvät Raamattukirjallisuus ja Lasten Raamatut. *Kristilliseen oppiin ja elämään* sisältyvät yleistä kristillistä kirjallisuutta, kolmiyhteistä Jumalaa sisältävää kirjallisuutta, seurakuntaa/herätystä/uskoa/armoa/pyhitystä koskevaa kirjallisuutta sekä eskatologiaa eli kuolemaa, enkeleitä ja iankaikkisuutta sisältävää kirjallisuutta. *Spiritualiteetti kirjallisuus* sisältää hartauden, rukouksen, mietiskelyn, hengellisen ohjauksen kirjallisuuden sekä päivän sanan. *Avioliitto ja perhe, Kriisit ja sielunhoito kirjallisuuteen* sisältyvät avioliittoa ja perhettä koskeva kirjallisuus sekä kriisi ja sielunhoito kirjallisuus. *Evankeliointi ja lähetys kirjallisuuteen* sisältyvät evankeliointi ja lähetys kirjallisuus. *Uskonto ja kirkko ennen ja nyt kirjallisuuteen* sisältyvät kirkko ja kirkkohistoria, juutalaisuus ja Israel sekä muita uskontoja käsittelevät kirjat. *Kristillinen taidekirjallisuus* käsittelee kristillistä taidetta. *Henkilöhistoria kirjallisuus* sisältää kristillisiä muistelmia ja elämänkertoja. (Kuurne & Leppänen 1998, 6–8.)

Uskonnollinen kirjallisuus on yksi tietokirjallisuuden alalajeista, nimiöllä *mielipidekirjallisuus*. Kirjasto luokittelee uskonnollisen kirjallisuuden seuraavasti: 1. Yleinen uskontotiede, 2. Uskonnonfilosofia, 3. Raamattu ja Raamattututkimus, 4.

Dogmatiikka ja Kristillinen etiikka, 5. Kristillinen hartauskirjallisuus, 6. Käytännöllinen teologia, 7. Kristillinen lähetystyö, 8. Kristilliset kirkot ja yhteisöt, Kirkkohistoria, 9. Ei-kristilliset uskonnot ja mytologiat. (Suomen Tietokirjailijat i.a.)

2.4 Kirjallisuusterapia

Kirjallisuusterapia pohjautuu useisiin erillisiin teoreettisiin suuntauksiin. Kirjallisuusterapian vaikuttavina suuntauksina pidetään Sigmund Freudin psykoanalyysia, C. G Jungin analyttistä psykologiaa, Gealt -terapian fenomenologiaa sekä Jacob L Morenon psykodraamaa. Näiden teorioiden piirteitä ovat tunteiden tutkiminen, luova eheytyminen, sosiaalinen konteksti, kokemuksen merkitys, reflektiivisyys sekä taiteen eri muodot (Mäki & Linnainmaa 2005, 14–16).

Kirjallisuusterapia-menetelmää käytetään erilaisten elämän kriisitilanteiden ja traumojen ennaltaehkäisyssä tai kuntoutuksessa. Elämäkriiseissä kirjallisuusterapiaa voi käyttää päiväkirjan, runojen tai kirjeiden kirjoittamisen kautta itsehoitona. Kirjallisuusterapiaa voi käyttää myös ihmisen elämän siirtymävaiheissa kuten murrosiässä ja eläkkeelle siirryttäessä. (Linnainmaa 2005b, 82; Viitaniemi 2005, 83–84.)

Yleisemmin kirjallisuusterapiasta hyötyvät yksilö- tai ryhmäterapian muotoina vammaiset, sairaat, mielenterveyspotilaat, väkivallan uhrin, huume/päihdeongelmaiset, koulukiusatut, yksinäiset, masentuneet, seksuaalisista ongelmista kärsivät, identiteettikriisissä olevat, etnisten ryhmien ongelma tilanteiset sekä elämäkatsomuksen ja arvojen pohtijat (Papunen 2012, 235–250).

Kirjallisuusterapiaa voi toteuttaa kuuntelemalla, lukemalla tai kirjoittamalla. Kirjallisuusterapian muotoja ovat yksilöterapia tai ryhmäterapia. Terapiassa käsitellään tarinoita, runoja, satuja, myyttejä, kaunokirjallisuutta, omia päiväkirjoja, näytelmiä, elokuvia sekä aikakauslehtien kirjoituksia. Keskeistä kirjallisuusterapiassa on ryhmän välinen vuorovaikutus, jonka kautta ryhmän jäsenet pyrkivät yhdessä ongelmatarinoiden tilalle luomaan uuden toiveikkaamman tarinan. Kirjallisuusterapiaryhmässä annetaan ja saadaan ryhmäläisiltä palautetta, jonka avulla saadaan uusia näkökulmia omiin ajatuksiin. Ryhmä antaa toisilleen myös tukea, lohtua ja rohkaisua.

Kirjallisuusterapiassa ei kiinnitetä huomiota kirjallisiin kykyihin. Se koostuu kertomuksen lähtötilanteesta, konfliktista ja ratkaisusta. Kirjallisuusterapia on prosessi, jonka aikana ihmisellä on mahdollisuus voimaantua, vaikuttaa tiedostamisprosessiinsa, hahmottamaan elämänsä kokonaisuutena, käsitellä emotionaalisuuttaan, muuttaa käyttäytymistään, tutkia ja kehittää itsetuntemustaan, parantaa elämänhallintaansa sekä tarkastella elämäänsä ulkopuolelta. (Linnainmaa 2005, 82, 143–158; Huldén 2005, 63–64.)

Työmenetelmänä kirjallisuusterapeuttista menetelmää käyttävät muun muassa sosiaalityöntekijät, psykologit, terapeutit, opettajat, nuoriso-ohjaajat sekä kirjastonhoitajat (Mäki 2005, 26; Murto 1995, 136).

2.5 Aiemmat tutkimukset

Kirjallisuutta tutkitaan monipuolisesti käyttäen erilaisia tutkimusmenetelmiä, teorioita ja näkökulmia. Tämän opinnäytetyön aiheena olevasta kirjallisuuden vaikutuksesta ihmisen voimaantumiseen, ei löytynyt tutkimusaineistoa. Kirjallisuuteen liittyvästä voimaantumisesta ja kirjallisuusterapiasta on joitakin tutkimuksia tehty.

Juha Siitonen (1999) on tutkinut luokanopettajien ammatillista kasvua *grounded theory* -tutkimusmenetelmää käyttäen. Tutkimustulosten mukaan ammatillisen kasvun keskiössä on *sisäinen voimantunne*, joka vastaa *empowerment* -käsitettä eli voimaantumista. Voimaantumisprosessiin olennaisesti kuuluvia peruskäsitteitä ovat vastuu, arvostus, luottamus, vapaus, konteksti, ilmapiiri ja myönteisyys. Tutkimustulosten perusteella voimaantumisteoriaa voidaan käyttää taustateorianana myös muissa tutkimuksissa, hankkeissa, työyhteisöissä ja laajalti myös erityisryhmien voimaantumisen tukemisessa.

Päivi Ahola-Anttonen (2012) on tutkinut voimaantumista edistäviä tekijöitä kuntouttavassa työtoiminnassa. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys kytkeytyi voimaantumisen teoriaan. Tutkimustulosten mukaan voimaantuminen tapahtuu ensin yksilöllisellä tasolla ja tämän jälkeen muilla voimaantumisen tasoilla. Voimaantumisen prosessin vaihteellisuus tuli tuloksissa viitteellisesti esille.

3 KRIISIT JA DIAKONIATYÖ

3.1 Kriisit

Ihmisen elämässä tapahtuu muutoksia, joihin meidän tulisi voida sopeutua. Nämä muutokset edellyttävät ja kuluttavat henkisiä voimavaroja. Prosessia, jonka avulla muutokseen yritetään sopeutua, kutsutaan kriisiksi. Sana kriisi tulee kreikankielisestä sanasta *krisis* ja merkitsee ratkaisevaa muutosta, vaarallista taitekohtaa, ratkaisua tai mahdollisuutta. Kriisitilanteeseen johtavia tekijöitä ovat menetys, vaikeus tai huomioitu uhkatilanne. Kriisin osatekijöihin luetaan elämää uhkaava vaarallinen tapahtuma, yksilön olemassa olleeseen haavoittuvuuteen niveltyvä uhka vaistomaista tarvetta kohtaan, sekä kyvyttömyys adaptoitumista auttavien selviytymiskeinojen käyttämiseen. (Poiijula 2008, 28 – 29; Cullberg 1991, 12; Palosaari 2008, 22–23.)

Outi Ruishalmeen ja Liisa Saariston (2007, 28) määritelmän mukaan kriisi on tiettyyn elämänvaiheeseen tai tilanteeseen liittyvä ajanjakso, johon sisältyy voimakasta psyykkistä kipua, hämmennystä, riskejä ja edellytykset uuteen (Ruishalme & Saaristo 2007, 28.)

Kriisit on jaettu niiden syntymistavan mukaa kehitys-, elämän- ja äkillisiin kriiseihin. Erilaisten kriisien tunnistaminen on tärkeää siksi, että ihminen voisi saada oikeaa apua oikeaan aikaan. *Kehityskriisi* on luonnollinen osa elämää ja kuvaa muutoksia, joihin joudumme vastaamaan eri ikäkausina. Tällaisia kriisejä ovat esimerkiksi murrosikä, ensimmäisen lapsen syntyminen, kolmenkymppin kriisi ja eläkkeelle jääminen. Kehityskriisi eroaa muista kriisityypeistä siinä, että voimme varautua tähän muutokseen ennakolta. (Saari ym. 2009, 9–10, Palosaari 2008, 23–24.)

Erik H. Eriksonin psykososiaalisen kehityksen teoriaan perustuen ihmisen kehitys etenee kehityskriisien kautta. Teorian mukaan ihmisellä on kussakin ikävaiheessa tietyt kehitykselliset tehtävät. Yksilön valmiudet kehityksellisten tehtävien suorittamiseen vaikuttavat seuraavien elämänvaiheiden haasteista selviytymiseen. (Ruishalme & Saaristo 2007, 29–30; Dunderfelt 2011, 231–234.)

Elämänkriisi on muutostilanne, joka vaikuttaa arkipäivän elämään ja edellyttää päätösten tekoa ja tulevaisuuden suunnitelmien uudelleen arviointia. Elämänkriisejä voivat olla esimerkiksi avioero, työpaikan vaihto, muutto ulkomaille tai paluu ulkomailta. Elämänkriisit eivät yleensä tule äkillisesti, vaan niihin voi valmistautua ennakolta. (Saari ym. 2009, 10–11; Palosaari 2008, 24.)

Äkillinen kriisi, jota kutsutaan myös *traumaattiseksi kriisiksi*, on tilanne johon emme voi ennalta varautua, eikä sen tuloa estää. Tällaisia kriisejä ovat esimerkiksi erilaiset onnettomuudet, äkillinen kuolema, väkivallan kohteeksi joutuminen ja itsemurha. Tapahtuman käsittelyprosessi alkaa välittömästi ja kriisin vaikutukset elämään voivat olla pitkäaikaisia. (Saari ym. 2009, 11; Palosaari 2008, 24–30.)

Traumaattisen kriisin jälkihoidolla on tärkeä merkitys yksilön selviytymisessä. Yksilö pyrkii tiedostamattomien minän puolustusmekanismien eli *defenssien* avulla selviytymään kriiseistä. Tällaisia ovat esimerkiksi torjunta, kieltäminen, regressio, kompensatio, huumori ja rationalisaatio. Tiedostamattomien selviytymiskeinojen lisäksi ihminen käyttää selviytymiseen myös tietoisia keinoja. Niiden käyttö on riippuvainen yksilön omista valinnoista. Kriiseissä voimme käyttää tunteiden käsittelyyn, älyllisyyteen ja tietoon kuuluvaa pohdintaa, sosiaalisen tuen hakemista kanssaihmisiltä, intuition ja mielikuvituksen luovaa voimaa, hengellisiä mahdollisuuksia tai fyysisen liikunnan antamaa parantavaa vaikutusta. (Ruishalme & Saaristo 2007, 86–91.)

Traumaattisia tapahtumia aiheuttavat ja niitä käsitellään *stressin* näkökulmasta. Stressiä voivat lisätä myös esimerkiksi työhön liittyvät tekijät, kuten työmäärä, kiire työssä, vaativat työtehtävät, työelämän ihmissuhteet ja liian vaativat työtehtävät. Stressi kuvaa ulkonaisten olosuhteiden eli stressitekijöiden suhdetta yksilön persoonallisiin, sisäisiin tekijöihin. Yksilö pyrkii torjumaan stressiä minän puolustuskeinojen avulla. Mikäli stressitilannetta ei saada purettua, voi lisääntyvä ja kasautuva stressi johtaa ihmisen *loppuun palamisen (burn out)* -tilaan. Tilanteessa yksilö kokee voimakasta uupumusta ja menettää kyvyn elämän- ja tunteiden hallintaan. Työuupumus voi johtaa masennukseen ja muiden mielenterveysongelmien ilmenemiseen. Traumaattisen kriisin

osalta mielenterveyden häiriötiloja voivat olla esimerkiksi sopeutumis- ja elämäntilanteeseen liittyvä reaktiivinen häiriö, akuutti/äkillinen stressireaktio tai traumaperäinen stressihäiriö (PTSD). (Saari 2003, 204–207.)

3.2 Kriisissä olevan asiakkaan kohtaaminen diakoniatyössä

Kirkkolain mukaan diakoniatyön avun saajia ovat ne, joilla hätä on suurin ja joita muu apu ei tavoita. Kriisissä oleva ihminen on edellisen määritelmän mukainen asiakas (Veikkola 2002, 114–117). Ihmisen elämäntilanteen yllätyksellinen muuttuminen on määritelty kriisiksi. Tämän mukaisesti kriisissä olevat ihmiset muodostavat diakoniatyön suurimman asiakasryhmän. Diakonian toimintamuotoina ovat perhe- ja lapsidiakonia, mielenterveystyö, vanhustyö, erilaiset vammaistyön osa-alueet, palveleva puhelin, vankilassa olevien ja sieltä vapautuvien tukeminen, päihdetyö, maahanmuuttajatyö, asunnottomien auttaminen, naistyö, taloudellinen avustaminen sekä yhteiskunnallinen työ (Jääskeläinen 2002, 192–229). Jokainen diakonian toimintamuoto pitää sisällään kaikkiin elämän kriisitilanteisiin liittyviä asiakkuuksia.

Diakoniatyön tavoitteena on kohdata asiakas mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kokonaisvaltainen kohtaaminen tarkoittaa sitä, että diakoniatyöntekijä kykenee näkemään asiakkaansa ja tämän perheen fyysisen, psyykkisen, hengellisen, sosiaalisen sekä taloudellisen tilanteen. Työn perustana on kristillinen ihmiskäsitys; nähdä kriisissä oleva asiakas ja hänen perheensä arvokkaina ja merkityksellisinä. Asiakkuudessa avainasemassa ovat luottamus, rauhallisuus, kiireettömyys, todesta ottaminen, läsnä oleminen, hänen osaansa asettuminen, asiakaslähtöisyys ja yhteistyö. Rehellisyys ja aitous ovat myös tärkeitä nyansseja yhteistyösuhteessa. (Puuska 2012, 82–83.)

Diakoniatyössä kriisissä oleville asiakkaille tarjotaan yksilöllistä *keskustelutukea, neuvontaa ja ohjausta*. Yksilöllinen kohtaaminen kriisissä olevan asiakkaan kanssa mahdollistuu diakoniatyön vastaanotolla tai kotikäynnillä. Kohtaamisessa on tärkeää, että asiakasta ymmärretään, kuullaan ja kuunnellaan. Myös ehdoton luottamus ja sen tiedottaminen asiakkaalle on ammatillisuutta. Keskeistä on asiakkaan tunteiden ja mieltä painavien asioiden jakaminen. Yhteinen asioiden pohtiminen auttaa vuorovaikutuksessa ja asiakkaan osallisuudessa hänen asioidensa käsittelyssä,

ongelmien ratkaisemisessa ja voimaantumisessa. Kriisissä olevan asiakkaan kohtaamisessa välittämisen tunne, lohduttaminen ja riittävän ajan antaminen ovat avainasemassa. Välittäminen saattaa näkyä myös koskettamisena harteille tai kädelle. Kohtaamisen tulee olla sensitiivistä ja tilannetajuista. (Puuska 2012, 81–93.)

Yksilöllisessä kohtaamisessa voi käyttää erilaisia menetelmiä asiakkaan tilanteen parantamiseksi. Menetelmät tulee olla tarkoin mietittyjä ja asiakkaan itsensä hyväksymiä. Kriisissä olevan asiakkaan tilanteesta riippuen sopivia menetelmiä voivat olla sielunhoito, aktiivinen kuuntelu, keskustelu, aarrekartta-työskentely, verkostokartta-työskentely, sekä musiikki- ja kirjallisuusvinkkien antaminen. Jokaisen menetelmän tavoitteena on yksilöllinen tapa voimaannuttaa, antaa lisää voimavaroja, luoda uusia tapoja toimia, ratkaista ongelmia sekä päästä arjen syrjään kiinni (Helosvuori ym. 2002, 233–260.) Menetelmät saattavat toimia myös ennaltaehkäisevinä, jotta asiakas ei joutuisi vielä syvempään ahdinkoon. Diakoniatyön perustana on viestittää asiakkaille kirkon arvomaailmaa: Ihminen on arvokas ja luotu Jumala yhteyteen, elämä on lahja, usko Jumalaan ja toimiminen seurakunnassa vahvistavat. (Kirkkohallitus 2009, 5; 21–27.)

Diakoniatyöllä on mahdollisuus tarjota myös monenlaista yhteisöllistä tukea asiakkaan elämäntilanteesta riippuen. Diakoniatyön vahvuus on verkostoituminen ja yhteistyö seurakunnan ja yhteiskunnan kanssa (Helosvuori & Koskenvesa 2002, 262–263). Seurakunta voi tarjota vertaistukiryhmiä, jotka ovat suunniteltu samassa elämäntilanteessa oleville ihmisille. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi diakoniatyön eri työmuotoina toimivat ryhmät tai sururyhmät. Ihmisillä on mahdollisuus jakaa samanlaisia asioita toistensa kanssa. Vertaistukiryhmien anti voi olla elämänhallintaa vahvistavaa, yhteisöllistä, itsearvon ja omien tunteiden vahvistusta ja käsittelyä, elämän uudelleen suuntautumista sekä surun käsittelyä. Vertaistuki ja yhteisöllisyys, sekä tunne oman elämänsä hallinnasta ovat avainasemassa ihmisten voimaantumisessa. Tilanteesta riippuen ryhmät voivat olla avoimia ryhmiä tai suljettuja ryhmiä (Helosvuori & Koskenvesa 2002, 235; Hakala 2002, 234–235). Diakoniatyössä on myös tarjolla monenlaista hengellistä voimaannuttavaa, virkistävää, yhteisöllistä ja sosiaalista kerhotoimintaa. Lukeminen ja kirjallisuus ovat diakoniatyöntekijän työvälineitä. Niiden käyttö seurakunnassa sijoittuu usein myös yhteisen toiminnan keskiöön.

3.3 Perhe- ja lapsidiakonia

Diakoniatyössä kohdataan erilaisia perheitä, joiden odotukset, toiveet ja tarpeet vaihtelevat. Yleisimpinä syinä perhediakonian asiakkuuteen on perheiden tarve perhe-elämän kehittämiseen ja lasten kasvattamiseen, tuen tarve elämän muutostilanteissa sekä tuen- ja avuntarve erilaisissa kriisitilanteissa (Helosvuori & Koskenvesa 2002, 235; Hakala 2002, 194).

Perhediakonian työmuotoja ovat muun muassa diakonin vastaanotto, vanhempain koulut, pariviestinnän kurssit, aviopari-iltapäivät ja -viikonloput, perheleirit ja vanhempainillat. Perheasiain neuvottelukeskuksen perheneuvonta tarjoaa apua perheongelmiin ja kriiseihin. Työmuotona perheneuvonnassa käytetään yksilö- ja ryhmäkeskustelua. Perheasiain neuvottelukeskuksen menetelminä ovat sielunhoito, diakoniatyö sekä terapia- ja sosiaalityön eri menetelmät (Helosvuori & Koskenvesa 2002, 235; Hakala 2002, 195).

Seurakuntien perhediakoniaa voidaan tehdä yhteistyössä esimerkiksi sosiaalitoimen kanssa, perhetyön yhteysprojekteissa, asukaskahviloissa, erilaisissa vanhempainilloissa, perheretkillä ja leireillä (Helosvuori & Koskenvesa 2002, 235; Hakala 2002, 194).

Perhediakoniassa on nähty tarve lapsidiakonialle. Sen ydinajatus on kohdistaa apu suoraan lapsen tarpeisiin. Mikään seurakunnan työmuoto ei ole sinänsä lapsidiakoniaa, mutta kaikissa seurakunnan työmuodoissa voidaan sitä toteuttaa (Annala, Jokinen, Mattila & Paulamäki 2000, 24).

Lapsidiakoniaa on mahdollisuus toteuttaa useiden lasten ympärillä olevien toimijoiden kanssa. Seurakunnassa eri työmuodot ovat pyrkineet vastaamaan lasten avuntarpeeseen. Toimintamuotoina ovat esimerkiksi iltapäiväkerhot, kaakaopyhäkoulut, päihdeperheiden vertaistukiryhmät, ns. riskiryhmille perustetut kerhot ja ryhmät tai varhaisnuorten avoimet kerhot ja -illat (Helosvuori & Koskenvesa 2002, 235; Hakala 2002, 196).

Keskeistä lapsidiakoniassa on yksinäisyyden lievittäminen, nälän poistaminen, henkinen tukeminen, avun etsiminen ja -tarjoaminen sekä välittämisen ja turvallisen tunteen välittäminen lapselle (Annala ym. 2000, 25).

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisissa elämäntilanteissa lapsiperheiden vanhemmat pyrkivät lisäämään henkisiä voimavarojaan kirjallisuutta käyttäen, ja millaisen kirjallisuuden vanhemmat kokevat auttavan heitä haasteellisiksi kokemissaan elämäntilanteissa.

Päätavoitteena tutkimuksessa oli lisätä diakoniatyöntekijöiden ja sosiaalialalla työskentelevien tietoisuutta ymmärtää paremmin kirjallisuuden tuomia mahdollisuuksia asiakkaiden voimaantumisen välineenä.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisissa elämäntilanteissa vanhemmat hakevat voimaantumisen kokemuksia kirjallisuudesta?
2. Millaisiin tarpeisiin vanhemmat saavat voimia kriisitilanteissa kirjallisuudesta?
3. Millaisen kirjallisuuden vanhemmat kokevat voimaannuttavana?
4. Miten hengellinen kirjallisuus voimaannuttaa vanhempaa?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Kohderyhmän ja toimintaympäristö

Opinnäytetyön yhteistyötahoina toimivat pirkanmaalaisen kunnan varhaiskasvatuksen yksikkö ja evankelis-luterilaisen kirkon seurakunta. Kohderyhmäksi tutkimukseen valittiin kunnan varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhempia sekä lapsiperheiden vanhempia luterilaisen kirkon seurakuntalaisista. Kaksi eri kohderyhmää mahdollisti tutkimuksen laajemman tarkastelun diakoniatyön näkökulmasta. Lisäksi kohderyhmän valintaan vaikutti kyseisen ikäryhmän kuuluminen keskeisesti sosiaalityön ja diakoniatyön asiakaskuntaan.

Varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien elämänvaiheeseen saattaa usein liittyä arjenhallintaan, elämäntilanteisiin ja erilaisiin kriiseihin sisältyviä haasteita. Edellä mainittuihin tilanteisiin vaikuttavat esimerkiksi lapsiperheiden arjessa jaksaminen, taloudelliset huolet, parisuhde, ero, yksinhuoltajuus, läheisen kuolema, mielenterveyshäiriöt sekä taloudelliset vaikeudet.

Kunnan varhaiskasvatuksessa tutkimus toteutettiin kyselytutkimuskaavakkeen avulla ja seurakunnassa haastattelututkimuksena. Eri kohderyhmien ja menetelmien avulla pyrittiin kokoamaan tutkimusta täydentävää ja vertailevaa aineistoa.

5.2 Metodologiset lähtökohdat

Tutkimus on toteutettu laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen mukaisesti. Tavoitteena kvalitatiivisessa tutkimuksessa on kokonaisvaltainen todellisuuden kuvaaminen. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on saada rajatusti tietoa, joka on sidoksissa paikkaan ja ilmiöön. Pyrkimyksenä laadullisessa tutkimuksessa on löytää ja tuoda esille tosiasioita. Olemassa olevien väittämien todistaminen ei ole merkityksellistä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 16; Alasuutari 2011, 83–84.)

Toteutin tutkimuksen puolistrukturoidulla informoidulla kyselylomakkeella (Liite 1). Kysymykset oli aseteltu väittämämuotoon, mikä esti epäselvät ja virheelliset tutkimustulokset. Väittämämuotoinen kyselyasettelu vaikuttaa myös merkittävästi tutkimuksen onnistumiseen. Väittämät mahdollistavat sen, että tutkija ja vastaaja ymmärtävät kysymykset samalla tavalla. Kyselytutkimuksessa kysymykset tulee laatia yksiselitteisesti, eivätkä ne saa olla johdattelevia. Aineiston keruun aloitin tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten selvennyttyä. Tämä auttoi aineiston valinnassa ja kootun tietoaineksen seulonnassa. (Valli 2010, 103–104.)

Kyselytutkimuksessa otannalla eli perusjoukolla on tärkeä merkitys. Otannan tulee kuvata tutkimuksen kohteen perusjoukkoa mahdollisimman hyvin. Otannan määrän tutkija saa itse määritellä. Tutkimuksen tuloksiin vaikuttavat ne tekijät, jotka tulee huomioida otantaa ja otantamenetelmää valittaessa. (Valli 2010, 116.)

Toiseksi aineistomenetelmäksi valitsin puolistrukturoidun haastattelun eli teemahaastattelun (Liite 2). Teemahaastattelulle ominaista on sen kohdentuminen tiettyihin teemoihin, joiden kautta haastattelu etenee keskustelun muotoisesti. Puolistrukturoitu haastattelu mahdollistaa joustavuuden haastattelussa. Kysymykset voidaan asettaa siinä järjestyksessä ja muodossa, mikä on luonnollista kussakin haastattelutilanteessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 208.) Teemahaastattelussa haastateltavien tulkinnat ja niiden merkitys ovat avainasemassa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47–48, 66.) Opinnäytetyössäni haastattelun tarkoituksena oli kerätä tietoa, täydentää ja vertailla aineistoa kyselytutkimuksen kanssa.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset periaatteet

Tutkimusprosessissa tulee noudattaa ja soveltaa menetelmiä, jotka ovat eettisesti kestäviä. Eettiset periaatteet ilmenevät tutkimuksen aiheen valinnassa, tiedon hankinnassa ja sen käyttämisessä. Eskolan ja Suorannan (1988, 211) mukaan tutkija itse toimii laadullisen tutkimuksen luotettavuuden tärkeimpänä kriteerinä.

Tutkimuksen teoriaosan kokoamisessa pyrin kriittiseen aineiston hankintaan, noudattaen tutkimustyölle hyväksyttyjä ohjeita ja menetelmiä. Aineistoa valitessani perehdyin teosten sisältöön, valiten niistä yleisesti hyväksytyt näkökulmat ja teoriat.

Kyselytutkimuksen menetelmäksi valitsin Likertin asteikon, koska sen analysoinnin etuna on tarkkuus ja luotettavuus. Kyselytutkimuksen vastauksia voidaan pitää luotettavina, koska laskenta perustuu tietokoneen Excel-ohjelmalla toteutettuihin valmiisiin taulukoihin. Parametrien luotettavuuden etuna on, että ne eivät mahdollista eri tulkintoja (Heikkilä 1999, 53). Likertin -asteikon analysointiosuus on laskennallinen. Tutkimuksessani olen esittänyt parametrien analysoinnin myös kirjallisesti. Kirjallisessa analyysiosiossa pyrin noudattamaan läpinäkyvyyttä ja rehellisyyttä. Kyselytutkimuksen vapaaehtoisesti täydennettävään kirjalliseen osioon vastasi ainoastaan kaksi vastaajaa. Kirjallisten vastausten liittäminen täydensi kyselyn vastauksia ja vähensi tulkinnanvaraisuutta.

Kyselytutkimuksen sekä haastattelututkimuksen kysymykset perustuvat opinnäytetyöni tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksessani olevat haastattelu/kyselytutkimuksen kysymykset olen kohdentanut varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmille. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 23–27) mukaan validiteetti on hyvä silloin, kun tutkimuksen tutkimuskysymykset ja kohderyhmä ovat oikeat. Laadin kyselytutkimuksen ja haastattelututkimuksen kysymykset huolellisesti ja tulkinnanvaraisuutta välttäen. Huomioin myös sen, että uusintatutkimus samoissa olosuhteissa tuottaisi vastaavanlaisen tutkimustuloksen. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 23–27) mukaan edellä mainitut menetelmät turvaavat tutkimuksen reliabiliteetin.

Haastattelututkimus toteutettiin suullisella sopimuksella vastaajien suostumuksen perusteella. Samassa yhteydessä sovittiin heidän vastaustensa käyttämisestä anonyymisti tutkimuksessa, ja sen julkaisussa. Haastattelun nauhoittamisesta tehtiin myös suullinen sopimus ennen haastattelun alkua. Haastattelun sisältö, tarkoitus ja tieto haastattelun nauhoittamisesta olivat haastateltavilla etukäteen selvillä. Haastattelut toteutettiin rauhallisessa tilassa, josta kuuluvuutta viereiseen huoneeseen ei ollut, mikä lisäsi haastattelun luotettavuutta. Teemahaastattelussa ja asettamissani jatkokysymyksissä pyrin objektiivisuuteen, välttämään johdattelevia tai tietynsuuntaisia

kysymyksiä sekä välttämään tuomasta esille omia mielipiteitäni suullisesti tai non-verbaalisti ilmaisten. Opinnäytetyön kysely- ja haastattelututkimuksen koonnissa käytin triangulaatio- eli yhdistämismenetelmää, minkä tarkoituksena oli aineiston monipuolinen tarkastelu ja vertailu. Menetelmän käyttö lisäsi myös tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran 2007, 118–119, 124–125.)

5.4 Kyselytutkimuksen toteutus

Kyselytutkimus toteutettiin Pirkanmaalla sijaitsevan päiväkodin lasten vanhemmille. Tutkimuksen ajankohta oli 4.4.2016–15.4.2016. Jaoin tutkimuslomakkeet kahden päiväkotiryhmän vanhemmille henkilökohtaisesti, esitellen tutkimuksen ja sen tarkoituksen. Kyselytutkimuslomakkeiden liitteenä oli saatekirje tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Lisäksi selostus oli kiinnitetty päiväkotiryhmien eteisen ilmoitustaululle. Saatekirjeessä ohjeistettiin myös kyselylomakkeen palautus ja palautusajankohta. Tutkimuskaavakkeita jaettiin 30 henkilölle. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista.

Kyselytutkimus palautettiin nimettömänä suljetussa kirjekuoressa. Päiväkodin ryhmien ilmoitustaulun yläpuolelle oli sijoitettu tutkimuksen palautuslaatikko. Määräaikaan mennessä kyselytutkimuslomakkeen palautti 24 henkilöä.

Kyselytutkimuksen alussa olevilla taustakysymyksillä kartoitettiin vastaajien sukupuoli, ikä ja lukemiseen käytetty aika viikossa. Kyselytutkimuksen kysymysten asettelu toteutettiin teemahaastattelun mukaisesti. Kyselytutkimuksen teemat jaettiin viiteen osaluokkaan: 1) lukutottumukset, 2) voimaannuttava kirjallisuus, 3) väittämiä kirjallisuuden voimaannuttavasta vaikutuksesta, 4) voimaannuttava kirjallisuus elämän kriisitilanteissa, 5) lukeminen kriisitilanteissa (Liite 1). Kussakin teemaosiossa oli myös mahdollisuus vastata avoimella vastauksella. Avoimien kysymysten kautta vastauksissa voidaan saada perustellumpaa tietoa. Kyselytutkimuksessa avoimet kysymykset voivat myös täydentää vastauksia. (Valli 2010, 103–105, 126.) Avoimiin kysymyksiin täydentäviä vastauksia antoi kaksi henkilöä 24 vastaajasta. Kaikkiin kysymyksiin

tutkimuksessa oli vastattu. Yhdessä kyselytutkimuslomakkeessa henkilön ikä oli jätetty vastaamatta.

Kyselytutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa pienten lasten vanhempien lukutottumuksista arjessa ja elämän kriisitilanteissa. Kyselytutkimuksen kautta kerättyä aineistoa käytettiin myös seurakunnan verrokkiryhmän haastatteluaineistoon vertaamiseen. Kyselytutkimusaineisto kerättiin useilta vastaajilta tiettynä ajanjaksona. Tutkimusmenetelmänä käytettiin poikkileikkaustutkimusta, jossa analysoinnin avulla kuvataan ilmiöiden esiintymistä. Kyselytutkimuksen toteutusmuotona käytettiin informoitua kyselytutkimuslomaketta (Vastamäki 2010, 128).

5.5 Haastatteluiden toteutus

Haastattelut toteutettiin teemahaasteluina huhtikuussa 2016 Tampereen hiippakunnassa, eräässä pienessä seurakunnassa. Haastatteluun osallistui kaksi miestä ja kaksi naista. Haastateltavat valittiin samoilla kriteereillä kuin kyselytutkimukseen osallistuvat. Haasteltavien tuli olla iältään 25–55 vuotta, ja heillä tuli olla yksi tai useampi lapsi. Tämä mahdollisti luotettavan ristikkäisvertailun kyselytutkimukseen osallistuvien kanssa. Haastatteluun osallistujat valittiin satunnaisesti aktiiviseurakuntalaisista.

Haastatteluiden paikka määräytyi haastateltavien aikataulun ja toiveiden mukaisesti. Haastattelupaikaksi valittiin yhteisellä sopimuksella seurakunnan tila. Kaksi ensimmäistä haastattelua toteutettiin kyseisen seurakunnan sunnuntaimessun jälkeen seurakunnan sakastitilassa. Jälkimmäiset kaksi haastattelua toteutettiin seurakunnan leirin yhteydessä. Haastattelupaikkana oli saunan pukuhuone, koska se oli ainoa rauhallinen tila. Eskolan ja Vastamäen (2010, 29–30) mukaan haastattelutilan tulee olla rauhallinen ja häiriötön, mikä mahdollistaa onnistuneemman haastattelun.

Teemahaastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluna haastateltavien eriävien aikataulujen ja anonymiyden vuoksi. Yksilöhaastattelun etuna on myös henkilökohtaisempi ja avoimempi vastaamismahdollisuus kuin ryhmähaastelussa. (Hirsjärvi 2010, 211).

Opinnäytetyöni haastattelut toteutuivat keskustelumuotoisesti, ja niiden kesto vaihteli 15 minuutista 45 minuuttiin.

Ennen haastattelua kerroin teemahaastattelun tarkoituksen ja sen sisällön. Näytin haastateltaville myös teemahaastattelun kirjallisen rungon (Liite 2), jotta he kykenisivät jäsentämään ajatuksiaan ja orientoitumaan paremmin haastatteluun.

Teemahaastattelun rungon laadin aihealueeltaan yhdenmukaisesti kyselytutkimuksen kanssa, jotta sain vertailevaa aineistoa. Teemahaastattelun rungon laatimisen pohjana käytin myös tutkimusongelmaa, joka sitoo haastattelun kokonaisuudeksi. Haastattelutilanteessa pyrin antamaan haastateltaville mahdollisuuden vastata mahdollisimman vapaamuotoisesti kysymyksiin. Teemahaastattelun tavoitteena on saada vastauksia niihin teemoihin, jotka ovat tutkimuksen kannalta kiinnostavia (Eskola & Vastamäki 2010, 35).

Haastattelun alussa sovin haastateltavien kanssa, että haastattelut nauhoitetaan, jotta koottu haastatteluaineisto voidaan myöhemmin muistaa, purkaa ja litteroida. Tein myös suullisen haastattelusopimuksen. Kerroin, että aineistoa käytetään anonymisti ja se tullaan julkaisemaan syksyllä 2016 Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden Theseus -tietokannassa.

5.6 Aineiston analysointi

Teemoitellun kyselytutkimuksen aineiston analysointimenetelmäksi valitsin Likertin asteikon. Likertin asteikon valintaan vaikutti se, että tutkimuksessani halusin tietoa vastaajien asenteista ja mielipiteistä. Likertin asteikkoa käytetään mittaamaan vastaajien muuttuvia asenteita järjestysasteikolla. Likertin asteikon avulla voidaan muuttujista myös laskea keskiarvo ja prosentit. (Heikkilä 1999, 53.)

Likertin asteikkoa käytetään yleensä viisiasteisena: 1) eri mieltä, 2) jonkin verran erimielä, 3) en samaa/enkä eri mieltä, 4) samaa mieltä, 5) täysin samaa mieltä. Parametrisissä testeissä vastaajia tulisi olla 20–30, jotta voidaan suorittaa vertailuja ja

havainnoida aineistoa. (Metsämuuronen 2004, 14.) Puutteena Likertin asteikossa on sen keskiasteikosta johtuva vaihtoehto, jolloin vastaajan ei tarvitse ottaa kantaa kysymykseen (Valli 2010, 117–119). Opinnäytetyöni tutkimuksessa kyseistä puutetta ei esiintynyt, koska useimmat vastaajat käyttivät muita vaihtoehtoja.

Toisena analysointimenetelmänä käytin teemoittelua ja aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Teemoittelussa aineisto jäsennetään pelkistäen teemoja kuvaavien näkemysten mukaisesti (Eskola & Vastamäki 2010, 43; Tuomi & Sarajärvi 2012, 93). Sisällönanalyysillä pyritään objektiiviseen analysointiin, ja sen tarkoituksena on selventää aineiston sanallista sisältöä. Kvalitatiivinen tutkimusaineisto voidaan luokitella kolmeen työvaiheeseen: 1) aineiston pelkistäminen, 2) aineiston ryhmittely, 3) aineiston teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–108, 110–111.)

Kyselytutkimuksen analysoimisen aloitin siirtämällä kyselytutkimuksen tiedot Excel- taulukkoon, minkä jälkeen tein parametrin kustakin teemasta. Parametrianalyysin jälkeen laskin prosentit kustakin osa-alueesta. Kyselytutkimuksen teemoitellun analyysin tein taulukoiden avulla, sisällönanalyysin mukaisesti.

Teemahaastattelun aineiston analyysin aloitin nauhoitetun haastattelun kirjoittamisella sanasta sanaan Word-tiedostoksi. Kyseistä menetelmää kutsutaan aineiston litteroinniksi. Neljälle haastateltavalleni merkitsin omat tunnukset, haastateltava M1, N1, M2 ja N2. Tätä menetelmää voidaan kutsua haastattelun koodaamiseksi (Tuomi & Saarijärvi 2002, 110–111).

Kirjoitetun tekstin lukemisen ja sisäistämisen jälkeen ryhmittelin aineiston teemahaastattelurungon mukaisesti, etsien kustakin haastattelusta yhteisiä piirteitä ja eroavuuksia. Ryhmittelyvaiheessa teemahaastatteluaineisto sijoitetaan ryhmiin samankaltaisten käsitteiden mukaisesti. Käsitteet voidaan nimetä ja yhdistää eri luokiksi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112).

Ryhmittelyn jälkeen erottelin tekstistä kaiken tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon. Litteroinnin ja ryhmittelyn jälkeen järjestin aineiston uudelleen ja kokosin vastaukset eri teemojen alle. Teemahaastattelun aineistoanalyysissä haastatteluaineisto analysoidaan

tyypittelemällä, teemoittain. Litteroinnin jälkeen aineisto järjestetään uudelleen ja haastateltavien vastaukset kootaan eri teemojen alle. (Eskola & Vastamäki 2010, 42–43.)

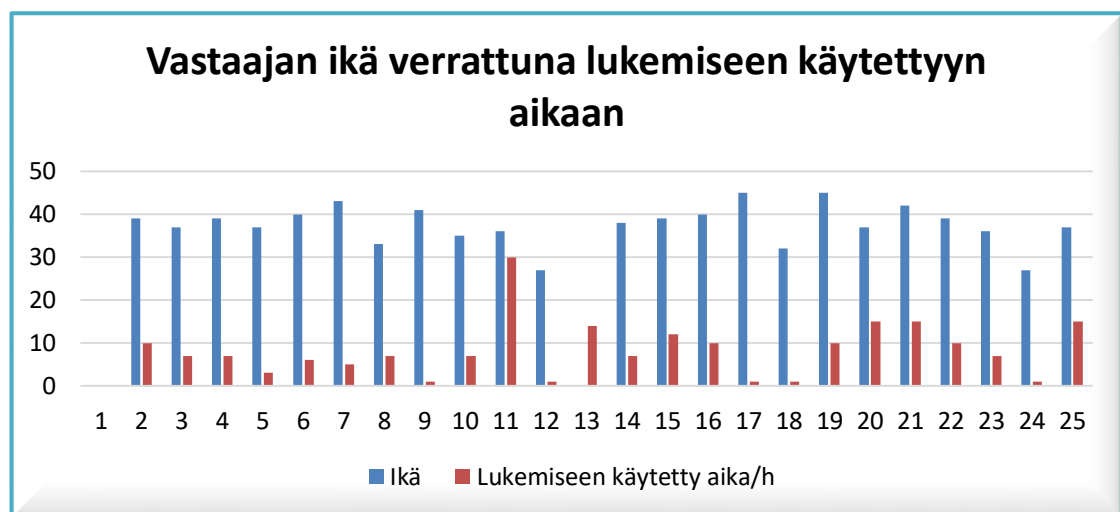
Tutkimustulokset -kohtaan kokosin kysely- ja haastattelututkimusaineiston analyysin yhteneväiseksi kokonaisuudeksi teemahaastattelurungon mukaisesti. Arvioin tutkimustuloksia myös ristikkäisvertailuna kyselytutkimuksen ja haastattelututkimuksen välillä.

6 TULOKSET

6.1 A – Lukutottumukset kyselytutkimuksen perusteella

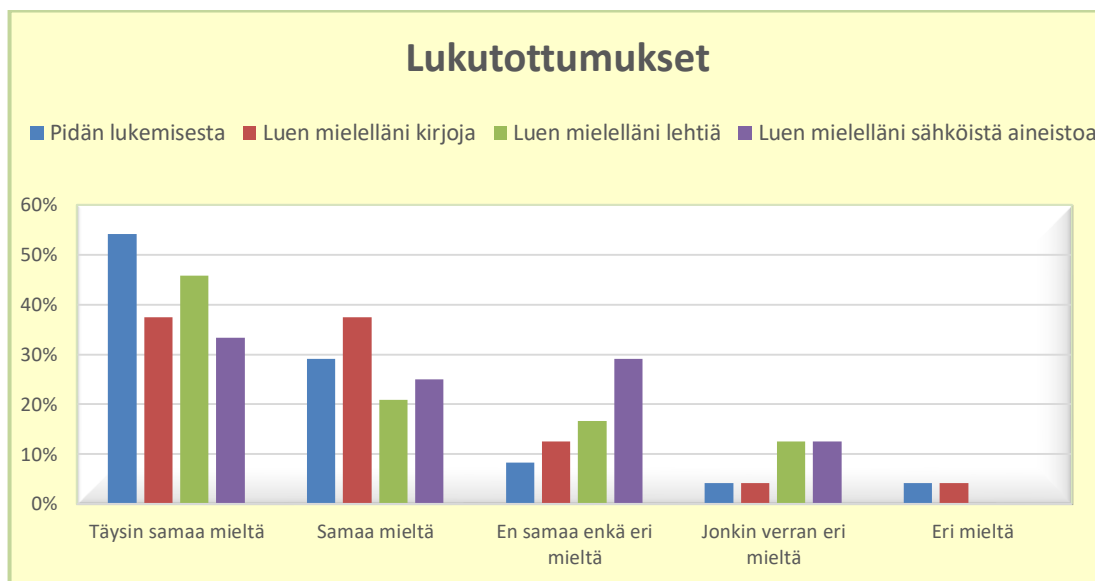
Kyselytutkimukseen osallistui 25 pirkanmaalaisen kunnan varhaiskasvatuksessa olevan lasten vanhempaa. Vastanneista naisia oli 14 ja miehiä 11.

Kuviossa 1 on kuvattuna kyselytutkimukseen osallistuvien iät ja lukemiseen käytetty aika viikossa. Tutkimukseen osallistuvat olivat 26–45-vuotiaita. Viikossa lukemiseen käytettiin aikaa 1–30 tuntiin. Keskimäärin lukemiseen käytettiin aikaa noin 10 tuntia viikossa. Alla olevasta kuviosta voidaan päätellä, että vastaajan iällä ja lukemiseen käytetyllä ajalla ei ollut merkitystä.

KUVIO 1. Vastaajan ikä verrattuna lukemiseen käytettyyn aikaan

Kuviossa 2 on kuvattu kyselytutkimukseen osallistuneiden lukutottumuksia. Lukutottumuksissa kartoitettiin vastanneiden mielenkiintoa lukemiseen ja sitä, minkä tyyppistä aineistoa vastanneet mieluiten lukevat. Taulukosta käy ilmi, että vastaajista 55 % on täysin samaa mieltä lukemisen mielekkyydestä. Noin 3 % ei erityisemmin pitänyt lukemisesta. Lehtien lukemista piti 48 % tärkeimpänä, eli suurin osa vastaajista. Vastaavasti sähköistä aineistoa luki vain noin 31 % vastaajista.

KUVIO 2. Lukutottumukset

6.1 B – Lukutottumuksia haastatteluiden perusteella

Haastateltavat käyttivät lukemiseen viikossa aikaa 8–14 tuntia. Lukemiseen käytetyssä ajassa ei ollut huomattavia eroja miesten ja naisten välillä. Haastatteluiden perusteella sekä miehet että naiset pitivät lukemisesta ja sillä oli tärkeä osa heidän päivärutiiniaan. Vastaajien iällä ei ollut merkitystä lukutottumusten kannalta.

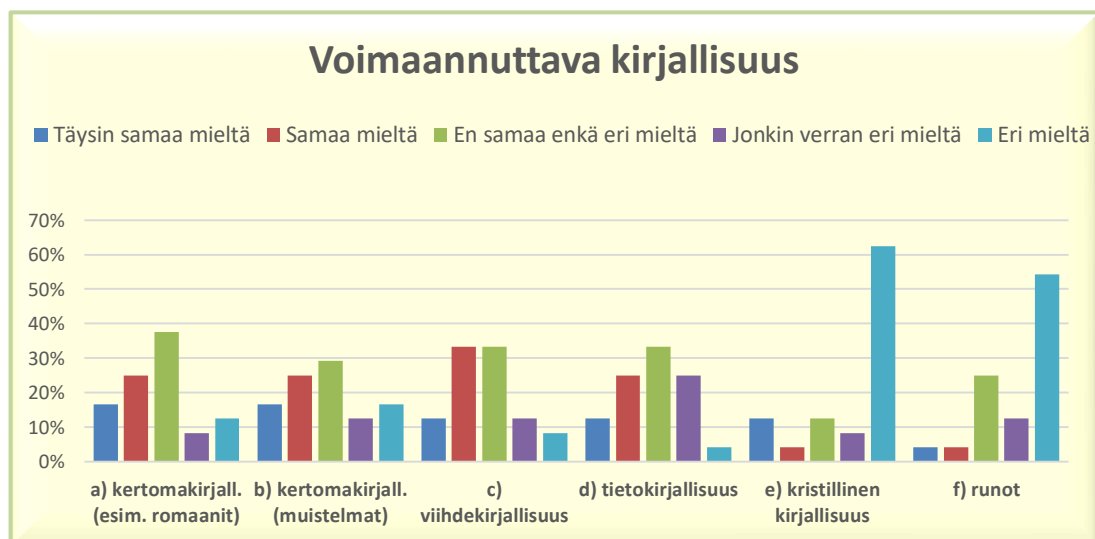
M1: Olen semmoinen aika vanhan kaavan mukainen mies, et lukemisella on helpompi ottaa tietoa vastaan.

M2: Mää luen oikeastaan vaan e-kirjoja. Ne on helppoja ja aina saatavissa. En lue lehtiä ollenkaan.

Haastateltavat lukivat päivittäin kirjoja, lehtiä ja sähköistä aineistoa, kuten esimerkiksi e-kirjoja, blogeja, sosiaalista mediaa ja verkkolehtiä. Päivittäinen lukeminen välitti haastateltaville informaatiota yhteiskunnan tapahtumista. Lukeminen koettiin myös rentouttavana ajanvietteenä. Kaikkien haastateltavien mukaan päivittäisen hengellisen kirjallisuuden lukeminen antoi voimia arkeen ja vahvisti omaa maailmankuvaa.

6.2 A – Voimaannuttava kirjallisuus kyselytutkimuksen perusteella

Alla olevasta kuviosta voidaan päätellä, että vastaajat kokevat kirjallisuuden voimaannuttavan vaikutuksen suurimmaksi osaksi melko neutraalisti. Kristillinen kirjallisuus ja runot koetaan vähiten voimaannuttavina. Kaikissa muissa kirjallisuudenlajeissa keskimäärin 33 % vastaajista on käyttänyt vastausvaihtoa ”en samaa/enkä eri mieltä.” Eniten voimaannuttavana kirjallisuudenlajina vastanneista 31 % on pitänyt viihdekirjallisuutta ja toiseksi voimaannuttavampana kertomakirjallisuutta 23 %.

KUVIO 3. Voimaannuttava kirjallisuus

6.2 B – Voimaannuttava kirjallisuus haastattelujen perusteella

Haastateltavista kolme pitivät arkipäivän henkisiä voimavaroja vahvistavina romaanien, muistelmien, elämäkertojen, rakkaus-, huumori-, ja jännityskertomusten lukemista.

N2: No, esimerkiksi kun uppoudun hyvään romaaniin, mä pääsen vähäksi aikaa eroon mun omasta elämästä.

M1: Kyl mää paljon luen romaaneja, ja kertomakirjallisuus antaa voimavaroja siinä tapauksessa, että on hyvä kirja. Kyllähän se vähän semmosta hakemista on, että mikä puhuttelee, vaikuttaa mieleen ja ajatuksiin. Joistakin kirjoista huomaa vasta lukemisen jälkeen, että se on ollu oikee helmi.

Haastateltavat kertoivat kertoma- ja viihdekirjallisuuden antavan voimia arkeen, koska ne antoivat etäisyyttä omaan elämään, niistä sai uusia näkökulmia ja ajattelemisen aihetta. Kertoma- ja viihdekirjallisuus käsittelevät kolmannessa persoonassa koko ihmisen tunneskaalan ja lukijan on helppo samaistua hahmoihin fiktion keinoin, kokien heidän kauttaan omia tunteitaan. Parhaimmillaan romaani luo lukijan mieleen toisen ulottuvuuden ja ajantajun, seikkailun kohti selviytymistä. Selviytymistarinat koettiin vertaistukena omassa arjessa jaksamiseen.

M2: Hyvin kirjoitettu kirja lähtee kulkemaan niiden hahmojen matkaa. Taru sormusten herrassa on paljon erilaisia teemoja. Esimerkiksi tuska: hahmot eksyy, pinnistelee ja kokee monenlaisia esteitä matkan varrella. Ja mää mietin, mihin ne menee, ja mitä niille lopuks käy. Lukiessa mietin myös pahuuden teemaa, miten pahuus lisääntyy maailmassa.

N1: Mä kattelen aika paljon kaupoissa ja kirjastoissa kirjoja, selailen niitä, ja huomaan melkein heti, mikä on hyvä ja mikä ei. Hyvä kirja on sellainen, et sen henkilöt on kokenu samoja asioita kun mää ja selvinny niistä.

Kaikki haastateltavat kokivat tietokirjallisuuden auttavan arjessa jaksamisessa. Tietokirjallisuudeksi määriteltiin oman ammattikunnan kirjallisuus, kuten kasvatukseen ja ihmissuhteisiin liittyvät tietokirjat ja oppaat. Tietokirjallisuudesta haettiin tietoa ja apua myös parisuhteeseen, ihmissuhteisiin ja lastenkasvatukseen. Miesten ja naisten vastaukset olivat yhteneviä tietokirjallisuutta tarkasteltaessa.

M1: Tietokirjallisuudesta luen eniten kasvatusaiheista kirjallisuutta, joka käsittelee vuorovaikutusta, temperamenttia. Ne syventää oppimaan itseään paremmin, ja ne syventää ammatissa omaa tapaa toimia.

M2: Tietokirjallisuudesta mä etsin tietoa lähinnä vaan työasioihin.

Tärkeimpänä arjen voimavaroja lisäävänä kirjallisuutena kaikki haastateltavat pitivät kristillistä kirjallisuutta. Hengellisen kirjallisuuden sektorilta Raamatun päivittäistä lukemista vastaajat pitivät tärkeimpänä arjen voimavarojen lisääjänä.

M1: On tiettyjä asioita, mitä tarviin joka päivä. Osaan valita tiettyjä kohtia Raamatusta, koska on ennenkin auttanut, se on niin ku henkinen ateria, mitä tarvitsen päivittäin.

M2: Mä luen verkosta joka päivä Päivän sanan. Mietin et mitä Jeesuksella on mulle annettavaa tälle päivälle.

Arkea vahvistava lukeminen valittiin tietoisesti hengellisestä kirjallisuudesta. Hengellisenä kirjallisuutena mainittiin hengelliset oppaat, hartauskirjat, Päivän sana, rukouskirjat, Raamatun lukuoppaat, blogit, twitter sekä elämäkerrat kuten Jaakko Löytty. Sekulaarikirjallisuudesta kaksi haastateltavaa mainitsi lukevansa myös kristillistä ja hengellistä sanomaa sisältäviä romaaneja. Kaksi haastateltavaa kertoi joskus yllättyvänsä siitä, että myös tavalliset romaanit sisältävät hengellistä tai kristillistä sanomaa.

M2: Mää luin Mika Waltaria ja yllätyin, kuinka ristillistä sen teksti oikeestaan on. Mää ajattelin, et wau, tämäpä oli tiukkaa tavaraa.

N1: Joskus Jumala voi puhua myös jonkun ihan tavallisen kirjan kautta.

Kristillistä ja hengellistä kirjallisuutta arjen voimavaroihin luettiin, koska tämän tyyppistä kirjallisuutta pidettiin lohduttavana, kannustavana, ohjaavana, hoitavana, voimallisena, voimia lisäävänä, rakastavana, vertaistukena, elämän ohjeina sekä rauhoittavana. Jumala oli läsnä ja puhui itse juuri haastateltavalle. Hengellinen kirjallisuus vahvisti omaa identiteettiä, etiikkaa ja arvomaailmaa. Yksi haastateltavista koki hengellisen kirjallisuuden sisältävän myös paljon huumoria.

M1: Kristillisenä kirjallisuutena mää tykkään lukea esim. Adrian Falsia. Se käsittelee tekopyhyyttä, sarkasmia, rehellisyyttä ja... (nauria). Se ei oo tyypillistä hengellistä kirjallisuutta. Se on semmosta kristittyjen sisäpiirijuttua.

N2: Kristillisen kirjallisuuden kautta koen Jumalan johdatuksen. En olis edes uskossa, ellen olisi lukenut jotain äidin kirjahyllyssä olevaa hengellistä opasta.

Esimerkkeinä kristillisestä ja hengellisestä kirjallisuudesta mainittiin: John Steinbeckin *Helmi*, Juha Vähäsarjan: *Joka päivä huolta vailla*, Joyce Meyerin kirjat: *Kuuntele Jumalaa* ja *Auta minua antamaan anteeksi*, Franklin Grahamin: *Nimi*, Merlin Carothersin: *Kiitoskirjat*, C.S. Lewisin: *365 päivää Lewisin seurassa*, Peter Youngerin: *Tunti joka vaikuttaa ikuisuudessa*, Gene Lillyn: *Anteeksiantamisen voima* sekä A. Russellin: *Jumala puhuu*.

Suomessa on useita kustantamoita, jotka julkaisevat vuosittain laadukkaita, arvopohjaltaan kristillisiä kirjoja (Liite 3).

Haastateltavista kaksi piti runojen lukemista arkea vahvistavana.

M1: Joo, mää luen myös runoja. Niissä on tiivistettynä tieto. Aina ei tarvi ymmärtää niitä, jos ne on hyvin tehty. Runot toimii voimavarana. Joku muukin on käynyt saman kriisin tai ilosen asian, ja mä pääsen siihen samaan tunnelmaan. Höm. Risto Rasa, kolme riviä vaan! Ja se on niin ku vähän vertaistukea.

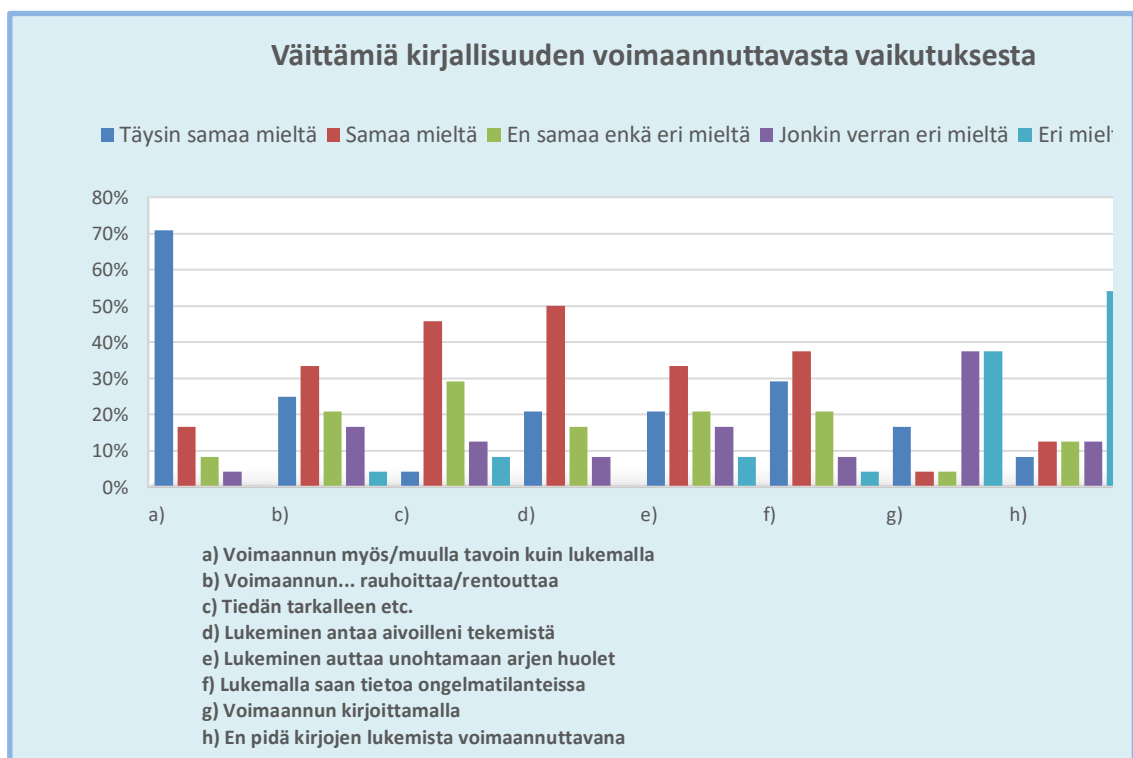
N1: Mää luen kristillisiä runoja esim. Anne-Mari Kaskista. Ehkä ne lohduttaa mua ja avaa uusia näkökulmia elämään.

6.3 A – Väittämiä kirjallisuuden voimaannuttavasta vaikutuksesta kyselytutkimuksen perusteella

Kuviossa 4 kartoitetaan kirjallisuuden merkitystä vastanneiden voimaantumisen kokemuksiin. 70 % vastanneista koki voimaantuvansa myös muusta toiminnasta kuin

lukemisesta. 53 % vastanneista ei kokenut kirjojen lukemista voimaannuttavana. 50 % vastanneista piti kirjojen lukemista aivojen toiminnan kannalta hyvänä.

Tutkimuksen mukaan keskimäärin 21 % vastanneista kykeni unohtamaan lukiessaan arjen huolet. 31 % vastanneista sai tietoa lukemisesta ongelmatilanteissa. Kyselytutkimuksen tulosten perusteella vastaajat eivät kokeneet voimaantuvansa kirjoittamisen avulla. Väittämiin vastanneista 54 % piti kirjojen lukemista voimaannuttavana.

KUVIO 4. Väittämiä kirjallisuuden voimaannuttavasta vaikutuksesta

6.3 B – Väittämiä kirjallisuuden voimaannuttavasta vaikutuksesta haastatteluiden perusteella

Haastatteluiden tulosten perusteella kaikki haasteltavat saivat voimia myös muusta kuin kirjallisuudesta. Voimia lisäävinä tekijöinä koettiin kirjoittaminen, musiikin kuuntelu, musiikin tekeminen ja soittaminen, liikunta, luonnossa liikkuminen, käsityöt, ihmisten kanssa keskusteleminen, seurakuntayhteys ja piirtäminen.

M1: Mulle piirtäminen on kans erittäin terapeutista.

M2: Mulle musiikki on tärkeä voimaantumisen keino.

N1: Mua voimaannuttaa se, kun mää saan jutella ihmisten kanssa.

N2: Mää rakastan luonnossa liikkumista. Siitä saan voimia.

Kaikki haastateltavat kokivat voimaantuvansa kirjoja lukemalla. Kirjoista saatiin henkilökohtaisia elämyksiä, mutta myös faktatietoa. Kirjojen lukeminen koettiin rentouttavana ja rauhoittavana, koska niiden kautta voitiin siirtää ajatukset oman minä ja arjen ulkopuolelle. Kirjojen lukemisella saatiin omaa aikaa arjen hektisyydestä. Kirjojen lukeminen auttoi jäsentämään asioita ja kokonaisuuksia.

M1: Mua kirjojen lukeminen rauhoittaa ja rentouttaa. Voin saada sanoista henkisesti voimia. Kirjoista voi saada toisen näkökulman omaan elämään, ja ne antaa aivoille uutta pohdittavaa.

N2: Lukeminen rentouttaa illalla ja siihen väsähtää. Mulla on iltasin lukuhetki. Varsinkin Raamattu ja lukuopas rentouttaa ja rauhoittaa. Mää oikein ootan iltaa, et pääsen lukeen ja saan omaa aikaa, niin jaksaa sitte taas arkee.

Kaikki haastateltavista tiesivät tarkalleen, minkä tyyppinen kirjallisuus antoi heille voimaantumisen kokemuksia. Voimavaroja haettiin tietoisesti kristillisestä ja hengellisestä kirjallisuudesta.

M1: Käyn paljon kirjastossa ja osaan katkoa nykyään, etten hanki tyhjiä kaloreita.

M2: Etsin kirjallisuudesta yleensä tietoisesti vain kristillistä opetusta ja syventävää Raamatun opetusta. Lukeminen pistää käsittelemään eri asioita.

N2: Jos valitten jonkun kirjan, ja huomaa sitä lukiessani, et se ei vastaa mun arvomaailmaa, en lue sitä loppuun.

N1: Mää osaan ettiä tietoo riippuen siitä, mitä haluan, esim. sielunhoidollinen kirjallisuus. Romaaneista en osaa sanoa, mikä se vaikutus on etukäteen, rauhattaako vai ärsyttääkö se mua.

Kolme haastateltavista etsi kirjallisuudesta tietoa ongelmatilanteisiin. Ongelmatilanteina pidettiin ihmissuhderistiriitoja sukulaisen, aviopuolison tai työkavereiden välillä.

N2: Mää ettin tietoa ”hengellisiin ja eettisiin ongelmatilanteisiin” kristillisestä kasvukirjallisuudesta ja hengellisistä oppaista.

Kolme haastateltavista koki voimaantuvansa myös kirjoittamalla. Vastauksista kävi ilmi, että kirjoittaminen jäsensi ajatuksia, tunteita ja tilanteita. M1:n mukaan kirjoittaminen mahdollisti omien ajatusten ja pahan olon purkamisen paperille kirjoittaessa oli mahdollista käydä liioitellusti omia tunteitaan läpi.

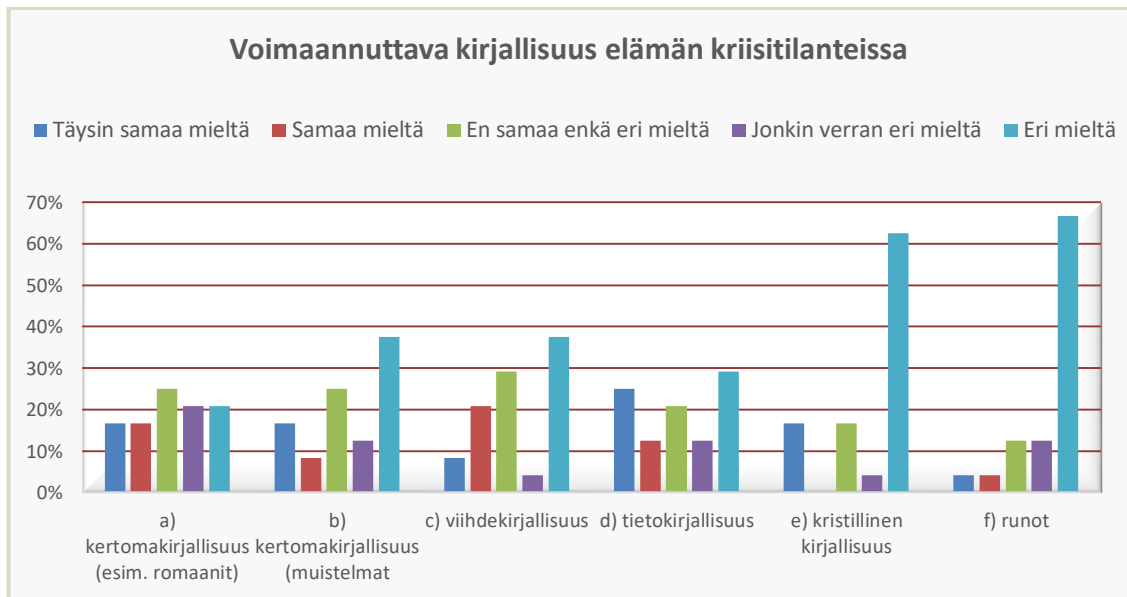
M1: Kirjoitan päiväkirjaa ja runoja, kirjoituksiin voi aina palata. Runot on mulle väylä kirjoittaa tunteista. Näin etäänny kriisistä. Hahmo kertoo omasta puolesta, ulkoistan itseni. Kirjoittaminen antaa mulle tilaa leikkiä ja kokeilla. Suru ja viha – kaadetaan pahaolo liioiteltuna paperille – se helpottaa.

N1. Mää kirjoitan usein rukousaiheen päiväkirjaan. Sellaisen kirjoittamisen tunnen voimaannuttavan mua.

N2. Mää en kirjoita mitään, se ei o mun juttu.

6.4 A Voimaannuttava kirjallisuus elämän kriisitilanteissa kyselytutkimuksen perusteella

Kuviossa 5 on kuvattu kirjallisuuden lajeja, jotka koetaan voimaannuttavana elämän kriisitilanteissa. Kyselytutkimuksessa käy ilmi, että tietokirjallisuus koetaan elämän kriisitilanteissa voimaannuttavimpana kirjallisuuden lajina. Kristillisestä kirjallisuudesta 62 % sekä runoista 68 % vastanneista ei koe saavansa kriisitilanteissa lainkaan voimaantumisen kokemuksia.

KUVIO 5. Voimaannuttava kirjallisuus elämän kriisitilanteissa

6.4 B – Voimaannuttava kirjallisuus elämän kriisitilanteissa haastatteluiden perusteella

Haastateltavat aktiiviseurakuntalaiset vastasivat elämän kriisitilanteissa hakevansa tietoa enimmäkseen hengellisestä ja kristillisestä kirjallisuudesta. Kristillinen ja hengellinen kirjallisuus koettiin voimaantumisen väylänä. Kristillisen kirjallisuuden kautta Jumala itse puhui ja auttoi. Kaikki haastateltavat kertoivat Raamatun lukemisen antavan voimia, lohdutusta ja vertaistukea. Raamatussa kerrottiin olevan kaikki voima ja viisaus, mitä ihminen tarvitsee ja sieltä saatiin apua myös hädän hetkellä. Hengellinen kirjallisuus mainittiin kasvuoppaana ja elämän opettajana. Hengelliseen kirjallisuuteen kriisitilanteissa saatiin vinkkejä seurakunnassa kavereilta ja seurakunnan työntekijöiltä.

M1: Sillon ku mulla on ollu joku kriisi, mikä tahansa, on aina voinu ottaa psalmit esiin. Niissä ne fyysiset ilmasut - tuska on kokonaisvaltaista ja kuitenkin ymmärtää, et mua kuullaan ja ymmärretään. Se on kristillistä, mut myös runollista.

M2: Kriiseissä mun mielestä kristillinen kirjallisuus syventää perspektiiviä ja antaa ymmärrystä oman elämän haavoihin ja työkaluja päästä eteenpäin.

N2: Raamattu on voima ja viisaus. Kriisissä nimenomaan saa voimaa. Uskossa huudan apua sieltä mistä sitä saa. Luen ja janoan Raamattua. Kriisissä saan sieltä nimenomaan apua.

Myös kertomakirjallisuus koettiin kriisitilanteessa voimia tuottavana kaikkien haastatteluun osallistuvien osalta. Kertomakirjallisuudesta pyrittiin etsimään kristillisen näkökulman tuovaa sisältöä ja vertaistukea.

M2: Arno Kontro - Elämän kriisitilanne kertoo semmosesta kun rakkaus on jo ohi ja käydään suhdetta läpi, avioero ei pitänyt mennä näin... Koko tunneskaala menty pohjamutia myöten läpi. Tommoset kirjat on hyviä. Vertaistuki. Joku muu ollu samassa tilanteessa. Lohduttava juttu.

M2: Kristillinen sekulaarikirjallisuus on viihteellistä, antaa vapautta et on jossain muualla, kristillinen kirjallisuus enemmän itsetutkiskelua. Se ei vie pois huolta mut auttaa

N1: No elämäkerrat ja kristillinen kirjallisuus, selviytymistarinat. Antaa perspektiiviä et muillakin on vastaavaa. Ei se maailma siihen kaadu. Kriisitilanteessa olen lukuun viimeks Risto Santalan Savesta Astiaksi. Se on erittäin puhutteleva. Myös Elämän Kirja, Joyce Mayer, on ollu hyvä.

N2: Romaanin lukemisen kautta saa etäisyyttä omiin juttuihin, pääsee vähäks aikaa eroon omasta tilanteestaan.

Haastateltavista yksi mainitsi runojen, tietokirjallisuuden, naistenlehtien sekä blogien olevan kriisitilanteessa lohduttavia.

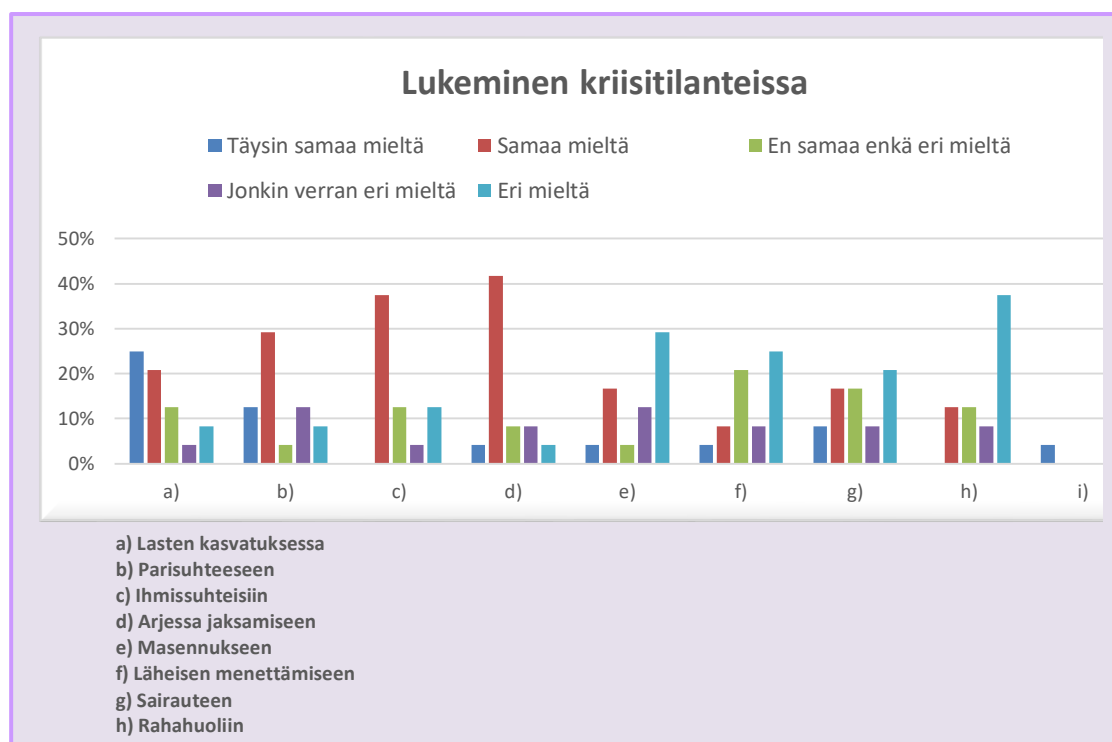
M1: Psalmeissa runot on lohduttavia. Mää luen muutenkin runoja. Esimerkiks Tommy Taabermanin, ja sen kolumneja. Tietokirjallisuutta. Myös avioerokriisiin. Mitä tarkoittaa, mitä tuntemuksia. Naistenlehtikin voi lohduttaa. Niissä on ihmisen elämä. Ja muistelmia. Joku on selvinnyt, miksen mäkin? Blogit on nykyaikaisempi muoto lukea ja saada voimia. Niissä on oivalluksia.

6.5 A – Lukeminen kriisitilanteissa kyselytutkimuksen perusteella

Kuviossa 6 kartoitetaan vastaajien kokemuksia kirjallisuudesta tietyissä elämän kriisitilanteissa. Tulosten mukaan kirjallisuudesta haettiin tukea ja ohjausta laajalti elämän kriisitilanteisiin. Vastausvaihtoehtojen ulkopuolella olevaa, ”muu lukeminen

kriisitilanteissa,” -vastausvaihtoehtoa käyttänyt vastaaja etsi tietoa kirjallisuuden avulla autoremonttiin. Yksi vastanneista ei täsmentänyt vastaustaan.

Eniten kirjallisuudesta saatiin tietoa lasten kasvatukseen, eli 25 % vastanneista. Toisena merkittävänä tuloksena oli kirjallisuudesta saadut voimaannuttavat kokemukset: 1. arjessa jaksamiseen, 41 %, 2. ihmissuhteisiin 38 % ja 3. parisuhteeseen 29 %. Rahahuoliin ei juurikaan haettu kirjallisuudesta apua.

KUVIO 6. Lukeminen kriisitilanteissa

6.5 B – Lukeminen kriisitilanteissa haastatteluiden perusteella

Elämän kriisitilanteista rahahuoliin, ei haastatteluiden mukaan koettu kirjallisuudesta olevan hyötyä voimaantumisen kannalta. Rahahuoliin ei haettu lainkaan kirjallisuudesta tukea. Kaikkiin muihin elämän kriisitilanteisiin haettiin ja saatiin voimaantumisen kokemuksia kirjallisuudesta.

Lasten kasvatukseen kaikki haastateltavat kokivat saavansa apua kirjallisuudesta.

M1: Kriisitilanteissa lastenkasvatukseen Sinkkonen ja Tahkokallio on antanut voimia.

M2: Lasten kasvatuksen en kyl oo kauheesti hakenu apua kirjoista, mut kyl niitä löytyy jos on tarve.

N1: Pienten lasten äitinä musta tuntuu, et on koko ajan kriisi päällä ja ettin kirjoista apua kasvatukseen.

N2: Mää luen paljon lastenkasvatukseen liittyvää kirjallisuutta, ja nimenomaan kriiseihin, jo mun ammattinikin tähden.

Kaikilla haastateltavilla oli myös kokemuksia parisuhdekriiseistä, ja niihin oli haettu vaihtelevasti voimavaroja kirjallisuudesta.

M1: Kirja. Miehet Marsista ja naiset Venuksesta, autto ymmärtämään. Ihmissuhteet on monisyinen juttu.

M2: En o hakenu hirveen aktiivisesti tietoo, mut kyl sitä löytää, jos on tarve eri kriisitilanteihin, esim. parisuhteeseen.

N2: Joo avioliittokriiseihin haen tietoa ja apua kirjoista.

Ihmissuhteisiin kolme neljästä haastateltavasta haki tietoisesti apua kriisitilanteissa. Yksi haastateltavista mainitsi saavansa Raamatusta avun, jos esimerkiksi on ollut ongelmia ihmissuhteissa tai työelämässä.

N2: Mää luen kirjoja, kun haen tietoo, miten tulla toimeen esimerkiksi sukulaisten kanssa.

Arjessa jaksamista haluttiin ylläpitää ja ennaltaehkäistä jokapäiväisellä Raamatun ja hengellisen kirjallisuuden lukemisen kautta.

M1: Psalmit arkeen. Ei o niin pahaa pimeetä, ettei olis valoa.

M2: Mää luen joka päivä netistä Päivän Sanan. Se auttaa jaksamaan.

N1: Lohduttavaa. Pikainen apu on Raamattu ja hengellinen kirjallisuus antaa lohtua, rauhaa, voimaannuttaa myös arjessa.

Yksi haastateltavista koki saaneensa apua masennukseen kirjallisuudesta. Toinen haastateltava oli hakenut kirjallisuudesta tukea läheisen masennukseen.

Yksi vastanneista oli hakenut läheisen menettämiseen apua ja toivoa kirjoista. Toisilla vastaajista ei ollut kokemusta läheisen menettämisestä.

M1: Sain voimia, kun huomasin, et joku muukin on käynyt tän saman läpi. Se auttoi selviytymään.

Kaksi vastanneista oli hakenut apua kirjallisuudesta sairauteen. Toinen haastateltavista oli hakenut apua omaan - ja toinen läheisensä sairauteen. Hengellisen kirjallisuuden kautta vastaajat kävivät lävitse sairauden aiheuttamaa kriisitilannetta. Kirjallisuuden kautta Jumalan läsnäolo, armo ja rakkaus tuli todellisemmaksi, auttaen paranemisprosessin käsittelyssä ja – aikana.

Eräs vastaajista liitti elämän kriisitilanteisiin elämän tarkoituksen ja suunnan etsinnän.

M2: Mää luen ja haen kriiseissä tietoa ja apua Raamatusta, elämän tarkotukseen ja Jumalan suunnitelmasta elämään.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia lapsiperheiden vanhempien lukutottumuksia arjessa ja elämän kriisitilanteissa. Pää tavoitteena oli saada tietoa siitä, onko kirjallisuudella mahdollisuus lisätä lapsiperheiden vanhempien voimavaroja.

Aloitin työni keräämällä aiheesta oleellista teoretietoa. Aluksi voimaantumiseen sopivaa teoriakirjallisuutta löytyi runsaasti. Tarkemmin teoriaa rajatessani huomasin, ettei kirjallisuuden antamia mahdollisuuksia yksilön voimaantumiseen ole tutkittu.

Kyselytutkimuksen toteutus tapahtui pirkanmaalaisen kunnan varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhemmille, koska juuri tämä ikäluokka on kohdannut monenlaisia haasteita arjessa ja elämän kriisitilanteissa. Tähän tutkimukseen en koonnut taustatietoa heidän tarpeestaan diakoniatyön asiakkuuteen. Käsitykseni mukaan lapsiperheiden vanhemmat ovat potentiaalisia diakoniatyön asiakkaita.

Haastattelututkimuksen tein Tampereen hiippakunnassa aktiiviseurakuntalaisille. Haastateltavat oli valittu niin, että he olivat verrokkiryhmä kyselytutkimuksen kanssa, eli he olivat samaa ikäluokkaa ja pienten lasten vanhempia. Myöskään heidän diakoniatyön asiakkuudestaan ei ole tietoa.

Tutkimusprosessissani olen pyrkinyt noudattamaan ja soveltamaan menetelmiä, jotka ovat eettisesti kestäviä. Eettiset periaatteet ilmenevät tutkimuksen aiheen valinnassa, tiedon hankinnassa ja sen käyttämisessä. Tutkimuksen teoriaosan kokoamisessa pyrin kriittiseen aineiston hankintaan. Tutkimuksessa käyttämäni kirjallisuuden valinnassa kiinnitin huomiota asiantuntijuuden merkitykseen lähdeaineistoa valittaessa. Kyselytutkimuksen menetelmäksi valitsin Likertin asteikon, koska sen analysoinnin etuna on tarkkuus ja luotettavuus. Tutkimustuloksista käy ilmi, että kyseinen menetelmä oli hyvä eettinen ratkaisu tutkimukseni kannalta. Haastattelun sisältö, tarkoitus ja tieto haastattelun nauhoittamisesta olivat haastateltavilla etukäteen selvillä, mikä lisäsi luottamuksen kokemusta haastateltavilleni. Haastattelujen nauhoittaminen, tutkimuksen litterointi- ja koontivaiheessa lisäsi tiedon oikeellisuutta ja tarkkuutta.

Diakoniatyössä ihmiset kohdataan kokonaisvaltaisesti. Asiakkaat kohdataan yksilöllisesti huomioiden heidän persoonansa ja avuntarpeensa. Yksi asiakkaista tarvitsee aineellista apua, toinen kuuntelijaa tai sielunhoitajaa. Jotkut asiakkaista saattavat hakea elämäntilanteeseensa neuvoja tai ohjausta.

Diakonit käyttävät asiakastilanteissa asiakkuudesta riippuen useita erilaisia menetelmiä. Yhtenä erittäin vähäisenä menetelmänä pidän diakonin tietoa ja taitoa alan kirjallisuudesta. Vastaanotoilla tai kotikäynneillä diakonityöntekijä voi suositella kirjallisuutta yksilöllisesti, asiakkaan persoona ja elämäntilanne huomioiden, erilaisten elämäntilanteiden tuomiin haasteisiin ja voimavarojen vahvistumiseen.

Jouko Kiisken (2009, 218) mukaan diakoni voi antaa asiakkaalleen kirjallisuusvinkkejä tai nettiosoitteita. Asiakkaalla on itsellään mahdollisuus lukea, pohtia ja hoitaa itseään kirjallisuuden avulla. Mikäli asiakas on perehtynyt suositeltuun kirjaan, on sen kautta hyvä jatkaa keskustelua asiakkaan kanssa vaikkapa seuraavalla tapaamisella. Kiisken mukaan kirjallisuus tuo toteutumiskelpoisia mahdollisuuksia ratkaista ongelmia ja mahdollistaa myös muutosprosessin tavoitteiden saavuttamiseksi.

Diakoniatyössä Raamattu, kristillinen- ja hengellinen kirjallisuus ovat jokapäiväisiä työvälineitä. Ilman kirjoitettua työvälinettä työ jäisi hyvin ”köyhäksi”. Kirjallisuus antaa sekä työntekijälle että asiakkaalle apua ja neuvoja kaikilla diakoniatyön ja sosiaalityön areenoilla.

Kyselytutkimuskaavakkeita lähetettiin 30 kappaletta, joista määräaikaan mennessä palautui 25. Kolme lomaketta palautettiin määräajan jälkeen, eikä niitä huomioitu tutkimuksessa. Mielestäni miesten runsas osallistuminen tutkimukseen oli yllättävää. Miesten ja naisten lukutottumusten välillä ei ollut oleellisia eroja. Keskimäärin vanhemmat käyttivät lukemiseen aikaa viikossa noin 12 tuntia. Tutkimukseni väittämien tulosten mukaan 54 % vastanneista sai eri tavoin voimaantumisen kokemuksia kirjallisuudesta. Viihdekirjallisuus oli luetuin kirjallisuuden laji. Kriiseissä tietoa haettiin eniten lastenkasvatukseen, parisuhteisiin ja ihmissuhteisiin. Runous ja hengellinen kirjallisuus ei koskettanut kyselytutkimukseen osallistuneita.

Kirjallisuuden hyödyntäminen arjen haasteisiin ja elämän kriisitilanteisiin oli jokseenkin vähäistä. Onko syynä elämän hektisyys? Pienten lasten vanhemmilla ei juuri ole omaa aikaa tai mahdollisuuksia keskittyä lukemiseen vapaa-aikanaan. Tämä vaikuttanee siihen, ettei kirjallisuus ole ensisijainen voimaantumisen lähde lapsiperheiden vanhemmille. Ajatuksia herätti myös kysymys siitä, mielletäänkö tiedon etsiminen internetistä kirjallisuudeksi, vai jätetäänkö se tutkimuksen ulkopuolelle. Kriisitilanteiden käsittelyn kohdalla pohdin myös sitä, ovatko pienten lasten vanhemmat liian väsyneitä etsimään apua ja vastauksia kirjallisuudesta.

Nykyään kirjaston ja kirjakauppojen hyllyt ovat täynnä itsehoito-oppaita ja -kirjoja. Opinnäytetyön tulosten mukaan kyselytutkimukseen osallistujat hyödynsivät varsin vähän tätä mahdollisuutta.

Mielletäänkö sosiaalinen media, blogit, Facebook tai YouTube kirjallisuuden ulkopuolelle? Ovatko ne niitä väyliä, joista pienten lasten vanhemmat saavat voimaantumisen tunnetta arkeen ja kriisitilanteisiin? Internetin tarjoama materiaali voimaantumisen välineenä on monimuotoista. Kirjoitukset internetissä voivat olla laadultaan ja sisällöltään sekalaisia. Internetin tietoa voimaantumisen välineenä tulisi mielestäni aina käyttää tarkasti, harkitusti ja valikoiden.

Tutkimuksessani vanhemmat vastasivat voimaantuvansa myös muilla tavoin kuin kirjallisuuden välityksellä. Voimaantumisen keinoja olivat esimerkiksi musiikki, urheilu ja käsityöt.

Haastattelututkimuksessa keskustelu oli aktiivista ja innostunutta. Kaikki haastateltavat omasivat kristillisen arvomaailman, mikä osoittautui kattavaksi syyksi kiinnostukseen kirjallisuutta kohtaan arjessa ja kriisitilanteissa. Raamatun ja hengellistä kirjallisuutta luettiin päivittäin arjen voimavaroja ylläpitävänä ja kriisitilanteita ehkäisevänä. Kriisitilanteissa haettiin tietoisesti apua Raamatusta ja kristillisestä ja hengellisestä kirjallisuudesta. Kolme neljästä vastaajasta luki ja etsi tietoisesti suurimmaksi osaksi vain arvomaailmaansa sopivaa kirjallisuutta. Kirjojen lukemisessa koettiin voimaannuttavana suurimmaksi osaksi se, että Raamatussa, kristillisessä ja hengellisessä kirjallisuudessa voimaannutuksen lähteenä on Jumalan sana, jonka kautta Pyhä Henki toimii ihmistä voimaannuttaen. Tämä on myös uskon isämme Martin

Lutherin näkemys ihmisen voimaantumisen. Raamattua lukiessaan uskovat kokevat saavansa voimaa ja tukea arkipäivän elämään ja siihen liittyviin haasteisiin Jumalta, joka voi ihmisen voimavaroja lisätä ja uudistaa.

Haastatteluiden kautta ymmärtämykseni kirjallisuutta kohtaan laajeni. Merkittävänä oivalsin, että kaikissa kirjallisuuden lajeissa oli löydettävissä myös arvomaailmaltaan kristillistä sanomaa. Aiemmin en ollut ymmärtänyt käsitettä ”kristillinen viihdekirjallisuus”, kuten esimerkiksi romaanit.

Kyselytutkimuksessa ja haastattelututkimuksessa yhtenevyytenä oli kirjoista haettava apu samankaltaisiin elämän kriisitilanteisiin. Voimaannutusta kirjoista haettiin lastenkasvatukseen, parisuhteeseen ja ihmissuhteisiin. Kummassakin tutkimuksessa rahahuoliin ei koettu kirjallisuudesta olevan apua. Myös runojen lukeminen osoittautui molemmissa tutkimuksissa erittäin vähäiseksi.

Suurin eroavuus tutkimuksissa oli kristillisen kirjallisuuden lukeminen arjessa ja elämän kriisitilanteissa. Varhaiskasvatuksessa vain 2 % vanhemmista etsi ja luki Raamattua ja hengellistä kirjallisuutta sekä arjessa että elämän kriisitilanteissa. Hieman yllätyksellisenä pidin sitä, että aktiiviseurakuntalaiset lukevat Raamattua ja hengellistä kirjallisuutta päivittäin. Itse koen voimaantuvani seurakunnan tilaisuuksissa, joissa Raamattua ja kristillistä kirjallisuutta luetaan ja selitetään jo valmiiksi analysoituna. Usein tehdessäni hartauksia työssäni seurakunnassa huomaan, että hengellisiä tekstejä lukiessani voimaannun myös itse. Raamattu ja hengellinen kirjallisuus voimaannuttaa minua, vaikka en tietoisesti niistä aina haekaan voimia.

Ennen opinnäytetyön aloittamista ajatukseni oli, että varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat etsivät tietoisesti voimaannutusta niin sanotuista itsehoito-oppaista. Näin ei kuitenkaan ollut. Näkemykseni mukaan kyselytutkimuksessa ilmeni, ettei tutkimukseen osallistuneilla ollut liiemmin tarvetta voimaannuttaa itseään kirjallisuuden avulla. Friemann Shaubin (2015, 220) mukaan ihminen voi mietiskelyn ja itsetutkiskelun kautta löytää sisältään valon ja voiman. Scaubin mukaan voimaantumisen lähteenä on siis ihmisen oma ydinolemus – sisin minuus. Ydinolemuksesta Scaub käyttää nimitystä ”Minä olen”. Sirkka Santapukki (2014, 152) käsittää voimaannutuksen minuusvoiman keinona, jossa ihminen parantaa itseään sisäisen mantran avulla. Tarkoittaako tämä sitä,

että ihminen itse voimaannuttaa itsensä itsellään? Tähän ajatukseen perustuen lukuisat itsehoito-oppaat ohjaavat siis ihmistä etsimään omasta mielestään ja ympäristöstään voimavaroja.

Miksi kirjallisuus mielestäni antaa ihmisille voimaa? Samaa asiaa haastatteluissani pohtivat pienten lasten vanhemmat. Kertoma- ja viihdekirjallisuus suo meille mahdollisuuden päästä ulos omasta elämästä se on kuin uni, jossa voi etäännyttää itsensä arjen ja kriisiajan huolista. Kirjat antavat etäisyyttä haasteellisiin elämäntilanteisiin. Kirjoista saa vertaistukea. Jotkut toiset ovat olleet samassa elämäntilanteessa ja selvinneet. Voisi jopa sanoa, että kirjan henkilöt ymmärtävät minua ja elämäntilannettani. Myös runoilla on mahdollisuus vaikuttaa ihmisiin edellä kuvatulla tavalla.

Tietokirjallisuudesta tutkimuksieni perusteella haettiin tietoa tiettyihin haasteisiin ja elämän kriisitilanteisiin, kuten lasten kasvatukseen, parisuhteisiin ja ihmissuhteisiin.

Haastatteluiden perusteella Raamattu sekä kristillinen ja hengellinen kirjallisuus antavat lohtua, hengellistä ravintoa, turvaa, iloa, toivoa, rauhaa, rakkautta, uskoa, tasapainoisuutta, voimaa, viisautta sekä myös vertaistukea. Raamatun sanoma on ajatonta, välittäen jokaiselle eri ajassa ja tilanteessa yksilöllistä voimaa. Raamattu on maailman eniten luetuin kirja ja sillä on ollut suuri vaikutus länsimaiseen kirjallisuuteen. Raamatun tekstien voimaannutusta tuottava vaikutus ei ole yksiselitteistä. Voimaantumisen näkökulma riippuu jokaisen ihmisen arvomaailmasta ja uskonkäsityksestä. Toisille Raamatun teksti on suoraa puhetta Pyhän Hengen välityksellä – toisille sen viisaus antaa voimia. Monille mietittäväksi jää, onko kirjoituksen voima inhimillistä vai jumalallista. Myös eri elämäntilanteissa Raamattu muuttaa näkökulmaa. Haastattelututkimuksen tulosten mukaan Raamattua, kristillistä ja hengellistä kirjallisuutta luetaan myös haasteellisten ja kriisitilanteiden ennaltaehkäisyyn.

Kirjallisuuden monipuolisiin käyttömahdollisuuksiin perehtyminen diakonia- ja seurakuntatyössä on yksi kehittämisen aihe. Olisiko seurakunnassa mahdollisuutta järjestää tulevaisuudessa eri ryhmille suunnattuja kirjallisuuspiirejä esimerkiksi voimaantumisen näkökulmasta? Tai miltä kuulostaisi ”Seurakunnan avoin kirjakahvila”

tai ”Ilta voimaannuttavan kirjan parissa”? Perheleireille vanhemmat voisivat ottaa lukemansa kirjan mukaan, jakaa ajatuksiaan ja voimaantumisen kokemuksiaan toisilleen vaikkapa kirjallisuuspajassa.

Opinnäytetyöni jatkotutkimusaiheina voisivat olla vertaistuen merkitys ja mahdollisuudet voimaantumiseen kirjallisuuspiireissä ja lapsidiakonian näkökulma lasten- ja nuorten voimaannuttavassa kirjallisuudessa.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino

Cullberg, Johan 1991. Tasapainon järkkyyessä. Psykoanalyttinen ja sosiaalipsykiatrinen tutkielma. Helsinki: Otava

Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Helsinki: WSOYpro

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.

Greenfield, Susan 2014. Mind change: How 21st Century Technology is leaving its mark on the brain. London, UK: Random House.

Hakala, Pirjo 2002. Ihmisen kokonaisvaltainen auttaminen. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonien käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 233–260.

Heikkilä, Jorma 2005. Voimaantuminen työyhteisön haasteena. Helsinki: WSOY

Heikkilä, Tarja 1999. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Oy Edita Ab

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hosiaislouma, Yrjö 2003. Kirjallisuuden sanakirja. Helsinki: WSOY.

Huldén, Jaana, Minussa tapahtuu – nuorten aikuisten kirjallisuusterapiasta. Teoksessa Silja Mäki & Terhikki toim. Linnainmaa, Hoitavat sanat -opas kirjallisuusterapiaan. Helsinki: Duodecim.

Ilja, Aulikki 2009. Voimaantuminen kehityshaasteena. Teoksessa Kirsi Hentinen, Aulikki Ilja & Eija Mattila. Kuuntele minua, Mielenterveystyön käytännön menetelmiä. Helsinki: Tammi, 105.

Juntunen Elina, Grönlund Henrietta & Hiilamo Heikki 2006. Viimeisellä luukulla. Helsinki: Kirkkohallitus.

Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatoiminnan muodot. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 192–229.

Kirjainstituutti.fi. Lukeminen on hyvä harrastus. Viitattu 13.8.2016.

<http://kirjainstituutti.fi/lukeminen-on-hyva-harrastus/>

Kirkkohallitus 2009. Minäkö perhetyöntekijä. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:10. Helsinki

Kokonaho, Tommi 2008. Voimaannuttava johtaminen. Helsinki: Aksios.

Kuurne, Eljas & Leppänen, Aino 1998. Uskonnollista kirjallisuutta 1993–1997. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Linnainmaa, Terhikki 2005a. Kirjallisuusterapia Gestaltterapian ja NLP:n näkökulmasta. Teoksessa Juhani Ihanus (toim.) Koskettavat tarinat – Johdantoa kirjallisuusterapiaan. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Linnainmaa, Terhikki 2005b. Kriisit ja kirjallisuusterapia. Teoksessa Silja Mäki ja Terhikki Linnainmaa (toim.) Hoitavat sanat – opas kirjallisuusterapiaan. Helsinki: Duodecim, 82, 143–158.

- Metsämuuronen, Jari 2004. Pienten aineistojen analyysi. Parametrittomien menetelmien perusteet ihmistieteessä. Helsinki: International Methelp.
- Murto, Pentti 1995. Parantavat sanat. Teoksessa Juhani Ihanus (toim.) *Vaieta vai sanoa, kirjallisuusterapia kasvatustyössä*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, 136.
- Mäki, Silja & Linnainmaa, Terhikki (toim.) 2005. *Hoitavat sanat – opas kirjallisuusterapiaan*. Helsinki: Duodecim.
- Palosaari, Eija 2008. *Lupa särkyä. Kriisistä elämään*. Helsinki: Edita
- Papunen, Riitta 2012. Kirjallisuusterapeuttisen aineiston valinta. Teoksessa Juhani Ihanus (toim.) *Koskettavat tarinat – Johdantoa kirjallisuusterapiaan*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, 235–250.
- Pojjula, Soili 2008. *Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen*. Helsinki: Kirjapaja
- Ruishalme, Outi & Saaristo, Liisa 2007. *Elämä satuttaa. Kriisit ja niistä selviytyminen*. Helsinki: Tammi.
- Räsänen, Juhani 2006. *Voimaantuminen ja elämänpolitiikka: voimaantumisen resurssiteoria, uskaltava vastuullisuus, valinta, optimointi ja kompensointi*. Järvenpää: Edita.
- Rättyä, Lea 2012. Diakoniatyö yksilöiden ja perheiden parissa. Teoksessa Raili Gothóni, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki & Karoliina Puuska (toim.) *Kantakaa toistenne kuormia – Diakoniatyön perusteet ja käytäntö*. Helsinki: Tekijät ja Kustannusosakeyhtiö Kotimaa, 81–93; 82–83.
- Saari, Salli; Kantanen, Irja; Kämäräinen, Leena; Parviainen, Kaisa; Valoaho, Sari & Yli-Pirilä, Pia (toim.) 2009. *Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas*. Helsinki: Duodecim

- Saari, Salli 2003. Kuin salama kirkkaalta taivaalta. Kriisit ja niistä selviytyminen. Helsinki: Otava
- Santapukki, Sirkka 2014. Vapausvoima. Oivalla vastuun ilo. Helsinki: Kirjapaja.
- Schaub, Friedemann 2015. Alitajunnan voima: kuinka pääset eroon pelosta ja ahdistuksesta. Helsinki: Basam Books.
- Schwartz, Christian A. 2012. Johtajuuden 3 väriä: jokainen voi oppia voimaannuttamaan toisia. Hämeenlinna: Päivä Oy.
- Sears, J & Marshall, D 1990. An Evolutionary and metaphorical journey into teaching and thinking about curriculum. In: Sears J & Marshall D. Teaching and thinking about curriculum. New York: Teachers College Press, 10–17.
- Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Väitöskirja. Oulu. Oulun yliopisto.
- Sippola, Leena 1986. Lukeminen henkisen terveyden lähteenä. Teoksessa Juhani Ihanus. Sanojen liikkeitä. Helsinki: Kirjastopalvelu 57–67.
- Steinby, Liisa 2013. Kirjallisuus ja kirjallisuudentutkimus. Teoksessa Aino Mäkikalli & Liisa Steinby (toim.) Johdatus kirjallisuusanalyysiin. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Suomen Tietokirjailijat . Tietokirjallisuuden lajit. Viitattu 11.3.2016.
<http://www.suomentietokirjailijat.fi/jasenyys/tapahtumat/tietokirja-fi/>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Valli, Raine 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Helsinki: PS-kustannus, 103–127.

- Vastamäki, Jaana 2010. Kyselylomaketutkimus: Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 128–140.
- Veikkola Juhani 2002. Diakonian perustehtävät, visiot ja tavoitteet. Teoksessa Riitta Helosvuori; Esko Koskenvesa; Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja
- Viitaniemi, Seija 2005. Nuoruus on lahja, vanheneminen on taidetta. Teoksessa Silja Mäki ja Terhikki Linnainmaa (toim.) Hoitavat sanat – opas kirjallisuusterapiaan. Helsinki: Duodecim

LIITTEET

Kyselytutkimuksen saatekirje ja kyselytutkimus	LIITE 1.
Haastattelukysymykset	LIITE 2.
Suomalaisia arvopohjaltaan kristillisiä kirjakustantamoita	LIITE 3.

LIITE 1

**KYSELYTUTKIMUS VOIMIA TUOTTAVASTA
KIRJALLISUUDESTA 4.4.2016.- 15.4.2016.**

Olen Satu-Tuulia Halkosaari, Opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin toimipisteessä sosiaali- ja terveystieteiden amk- tutkintoa, sosionomi (AMK)-diakoni. Teen tutkimuspainotteisen opinnäytetyön voimaannuttavasta kirjallisuudesta. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaisissa elämäntilanteissa yksilöt pyrkivät lisäämään henkisiä voimavarojaan kirjallisuutta käyttäen, ja millaisen kirjallisuuden yksilöt kokevat auttavan heitä haasteellisiksi kokemissaan elämäntilanteissa. Tutkimuksen tavoitteena diakoniatyöntekijöiden sekä sosiaalialalla työskentelevien on mahdollisuus ymmärtää paremmin kirjallisuuden tuomia mahdollisuuksia asiakkaiden voimaantumisen välineenä.

Tutkimus toteutetaan kyselytutkimuskaavakkeella XXX kunnan XXX päiväkodin lasten vanhemmille. Tutkimusluvan on myöntänyt XXX kunnan kasvatus- ja opetuslautakunta/varhaiskasvatuksen johtaja XXX. Kyselytutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Kaikki vastaukset käsitellään, niin ettei vastanneiden henkilöllisyys selviä. Tutkimuksen tulokset tulevat julkisiksi opinnäytetyöni julkaisussa syyslukukaudella 2016 ja ne ovat nähtävissä Theseus- opinnäytetyö tietokannassa.

Kyselytutkimuskaavake tulee palauttaa mukana olevassa kirjekuoressa nimettömänä päiväkotia XXXX eteisessä olevaan siniseen koriin 15.4.2016 mennessä.

Lisätietoja tutkimuksesta antaa lastentarhanopettaja Satu-Tuulia Halkosaari (s-posti:XXX)

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen Satu-Tuulia Halkosaari

KYSELY**Arvoisa vastaaja!****Täytä kyselyn tämä osio rastittamalla (X)**

Vastaajan sukupuoli:

Mies

☐

Nainen

☐

Ikä

vuotta

Arvioi lukemiseen (kirjojen, lehtien ja internetin) käyttämäsi aika viikossa:

tuntia

Arvoisa vastaaja! Täytä kyselylomake**numeroarvioinnein 1–5:****5=täysin samaa mieltä****4=samaa mieltä****3=en samaa/enkä eri mieltä****2=jonkin verran eri mieltä****1=eri mieltä****Kysymykset****1. LUKUTOTTUMUKSET**

1. Pidän lukemisesta

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

2. Luen mielelläni:

a) kirjoja

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

b) lehtiä

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

c) sähköistä aineistoa (internetistä)

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

Haluan täydentää edellistä:

2. VOIMAANNUTTAVA KIRJALLISUUS

Koen arkipäivässä henkisiä voimavaroja vahvistavana/voimaannuttavana:

- a) kertomakirjallisuus (esim. romaanit) 1 2 3 4 5
- b) kertomakirjallisuus (muistelmat, elämäkerrat) 1 2 3 4 5
- c) viihdekirjallisuus
(esim. rakkaus-, seikkailu- ja jännityskertomukset, huumori) 1 2 3 4 5
- d) tietokirjallisuus
(esim. aiheeseen liittyvät oppaat, tutkimukset ja tietokirjat) 1 2 3 4 5
- e) kristillinen kirjallisuus
(esim. Raamattu, rukous- ja hartauskirjat, hengellinen kirjallisuus) 1 2 3 4 5
- f) runot 1 2 3 4 5

Haluan täydentää edellistä:

3. VÄITTÄMIÄ KIRJALLISUUDEN VOIMAANNUTTAVASTA VAIKUTUKSESTA

- a) Voimaannun myös/muulla tavoin kuin lukemalla. 1 2 3 4 5
- b) Voimaannun, koska lukeminen rauhoittaa ja
rentouttaa minua. 1 2 3 4 5
- c) Tiedän tarkalleen, minkä tyyppinen kirjallisuus
voimaannuttaa minua 1 2 3 4 5
- d) Lukeminen antaa aivoilleni tekemistä. 1 2 3 4 5
- e) Lukeminen auttaa unohtamaan arjen huolet. 1 2 3 4 5
- f) Lukemalla saan tietoa ongelmatilanteissa. 1 2 3 4 5
- g) Voimaannun kirjoittamalla, esim. päiväkirjat, blogit 1 2 3 4 5
- h) En pidä kirjojen lukemista voimaannuttavana. 1 2 3 4 5

4. VOIMAANNUTTAVA KIRJALLISUUS ELÄMÄN KRIISITILANTEISSA

Vaikeissa elämäntilanteissa ja kriiseissä minua voimaannuttaa:

- a) kertomakirjallisuus (esim. romaanit) 1 2 3 4 5
- b) kertomakirjallisuus (muistelmat, elämäkerrat) 1 2 3 4 5
- c) viihdekirjallisuus
(esim. rakkaus-, seikkailu- ja jännityskertomukset, huumori) 1 2 3 4 5
- d) tietokirjallisuus
(esim. kriisitilanteeseen liittyvät oppaat, tutkimukset ja tietokirjat) 1 2 3 4 5
- e) kristillinen kirjallisuus
(esim. Raamattu, rukous- ja hartauskirjat, hengellinen kirjallisuus) 1 2 3 4 5
- f) runot 1 2 3 4 5

Haluan täydentää

edellistä: _____

5. LUKEMINEN KRIISITILANTEISSA

Vastaa seuraaviin kysymyksiin **mikäli olet saanut voimavaroja kirjallisuudesta** seuraavissa elämän kriisitilanteissa:

Lasten kasvatuksessa	1	2	3	4	5
Parisuhteeseen	1	2	3	4	5
Ihmissuhteisiin	1	2	3	4	5
Arjessa jaksamiseen	1	2	3	4	5
Masennukseen	1	2	3	4	5
Läheisen menettämiseen	1	2	3	4	5
Sairauteen	1	2	3	4	5
Rahahuoliin	1	2	3	4	5
Muu mikä? -----	1	2	3	4	5

TEEMAHAASTATTELURUNKO

LIITE 2

- Kirjallisuus -> Kirjallisuuslajit
- Lukutottumukset -> milloin luet> mitä luet
- Voimia tuottava kirjallisuus
- Hengellinen kirjallisuus -> hengellisen kirjallisuuden voimaannutus
- Hengellisen kirjallisuuden/ muun kirjallisuuden yhtenevyydet ja erot
- Lukeminen kriisitilanteissa
- Elämäntilanteet ja kirjallisuus

Taustakysymykset.

- Sukupuoli
- Ikä

LIITE 3

SUOMALAISIA ARVOPOHJALTAAN KRISTILLISIÄ
KIRJAKUSTANTAMOITA

Kristilliset kustantajat ovat perustaneet yhteisön järjestön Kristilliset kustantajat ry. Sen nettisivujen osoite on <http://www.kristillisetkustantajat.fi>

Kristilliset kustantajat ry:n jäseniä ovat seuraavat kustantajat:

Aikamedia Oy: <http://www.aikamedia.fi>
 Aurinko Kustannus Oy: <http://www.aurinkokustannus.fi>
 Fontana Media Ab Oy: <http://www.fontanamedia.fi>
 Gracevoice: <http://www.gracevoice.fi>
 Herättäjä-Yhdistys Oy: <http://www.herattajayhdistys.fi>
 Katharos Oy: <http://www.katharos.fi>
 Karas-Sana Oy: <http://www.karas-sana.fi>
 Kirjatoimi: <http://www.kirjatoimi.fi/etusivu.html>
 Lasten keskus ja Kirjapaja Oy: <http://www.kirjapaja.fi>, <http://www.lastenkeskus.fi>
 Kuva ja Sana Oy: <http://www.kuvajasana.fi>
 Kustannuliike Uusi tie Oy: <http://www.uusitie.com>
 Päivä Osakeyhtiö: <http://www.paiva.fi>
 Perussanoma Oy: <http://www.perussanoma.fi>
 Raamattu Kansalle Oy: <http://www.raamattukansalle.fi>
 Suomen Piipliaseura ry: <http://www.bible.fi>
 Suomen Lähetysseura ry: <http://www.mission.fi>
 Rukouskustannus Oy: <http://www.rukousystavat.fi>
 Edellä lueteltujen lisäksi kristillisiä kirjoja ovat julkaisseet myös mm. seuraavat kustantajat:

Ajanteos Kustannus www.ajanteos.com
 Atena Kustannus Oy <http://www.atenakustannus.fi/>
 Aurinko Kustannus Oy: <http://www.aurinkokustannus.fi/>
 Avainmedia www.avainmedia.org
 BoD Books on Demand <https://www.bod.fi/footer-bod-fi.html>
 Gracevoice Oy www.aaniraamattu.fi
 IRR-TV www.irrtv.fi/
 Itätuuli Kustannus www.ituuli.net/index.htm
 Katharos Oy www.katharos.fi
 Kristillinen Kirja- ja Musiikkikustannus (KKJMK) www.kkjmk.net
 Kustannusosakeyhtiö Palava Sydän www.palavasydan.fi
 Kustannusosakeyhtiö Otava www.otava.fi
 Like Kustannus Oy <http://www.like.fi/>
 Minerva Kustannus <http://www.minervakustannus.fi>
 Myllylahti Oy myllylahti@myllylahti.fi
 Nokia Mission Kustannus Oy <http://kustannus.nokiamissio.fi/>
 Ortokirja ry <http://www.ilias.fi/ortokirja/>
 Out of Africa <http://www.oofa.fi/>

Raamattu Kansalle ry: www.raamattukansalle.fi
Sley-Media: sivut löytyvät [TÄMÄN LINKIN](#) kautta
Stefanus-Lähetys ry www.tammi.net
Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry
<http://www.srk.fi/index.php?p=kirjamyymala>
Uskon Sanan Kustannus Oy www.uskonkirjat.net
WSOY <http://www.wsoy.fi/>